

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ústav dějin křesťanského umění

Aneta Vacková

Fotografický fenomén UrbEx aneb opuštěnost ve fotografii

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Eva Bendová, Ph.D.

Praha 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4. května 2023

Aneta Vacková

Bibliografická citace

Fotografický fenomén UrbEx aneb opuštěnost ve fotografii [rukopis] : bakalářská práce : Aneta Vacková ; vedoucí práce: Eva Bendová. -- Praha, -- 2023. Počet stran

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na fotografický fenomén, *Urban Exploration*, známý také jako „UrbEx“. Bakalářská práce se věnuje otázce, proč místa zůstávají opuštěná a porovnává český a obecně zahraniční přístup k urbexu. Cílem je zjistit, zda jsou „městští průzkumníci“ schopni pomoci opuštěným stavbám svými fotografiemi. Nejprve jsou vymezeny pojmy úzce související s městským průzkumem jako je *industria*, *tafofilie*, *graffiti* a *psychogeografie*. Dále je představena historie od romantismu až po současnost. Stručně jsou zmíněny nejzásadnější osobnosti, jež jsou spjaté s objevováním opuštěných míst, mezi něž patří např. André Breton, Guy Debord, Jeff Chapman. A skupiny, které fenomén pomáhaly formovat, tj. *San Francisco Suicide Club*, *Action Squad*, *Cave Clan* a *Diggers of the Underground Planet*.

Ze světové ukázky urbexu byla vybrána *Pripjat'* a tzv. *Château Congo*. Avšak nejvíce pozornosti je věnováno stavbám na území České republiky, z nichž byl zvolen *cínový důl Rolava* a *kostel sv. Jiří v Lukové*, který je ideálním příkladem, jak urbex může určitým způsobem pomoci k záchraně opuštěných budov.

Klíčová slova

Urbex, průzkum, opuštěná místa, fotografie

Abstract

The bachelor's thesis focuses on the photographic phenomenon of *Urban Exploration*, also known as „UrbEx“. The bachelor's thesis deals with the question of why places remain abandoned and compares the Czech and general foreign approach to urbex. The aim is to find out whether „city explorers“ are able to help abandoned buildings with their photographs. First, terms closely related to urban research such as industry, taphophilia, graffiti and psychogeography are defined. History from Romanticism to the present is also presented. Briefly mentioned are figures which are connected to exploring of abandoned places, such as *André Breton*, *Guy Debord*, *Jeff Chapman* and groups that helped shape the phenomenon, i.e. the *San Francisco Suicide Club*, *Action Squad*, *Cave Clan* and *Diggers of the Underground Planet*.

Pripjat' and so called Chtâteau Congo were chosen from the world demonstration of urbex. However, most attention is paid to buildings in the Czech Republic, from where were chosen *pewter shaft Rolava* and *St. George in Luková*, which is an ideal example of how urbex can in some way help to save abandoned buildings.

Keywords

Urbex, exploration, abandoned places, photography

Počet znaků (včetně mezer): 90 975

Poděkování

Mé poděkování patří především PhDr. Evě Bendové, Ph.D. za odborné vedení práce, trpělivost, a cenné rady poskytnuté při konzultacích. Dále bych ráda poděkovala také svému příteli, za podporu a doprovod při městském průzkumu. Děkuji i přátelům a rodině, kteří byli ochotní si mou práci přečíst a poskytnout zpětnou vazbu.

Práci bych ráda věnovala památce všech, kteří zemřeli během urbexu.

Obsah

ÚVOD	7
1. DEFINICE URBEXU	10
1.1. PŘEDSTAVENÍ PRAVIDEL URBEXU	12
1.2. VYMEZENÍ POJMU SOCIÁLNÍ INŽENÝRSTVÍ	14
1.3. PŘEDSTAVENÍ TEORIE ROZBITÝCH OKEN	15
2. POJMY SOUVISEJÍCÍ S URBEXEM	17
2.1. VYMEZENÍ POJMU INDUSTRIA	17
2.2. VYMEZENÍ POJMU TAFOFILIE	19
2.3. JAK GRAFFITI SOUVISÍ S MĚSTSKÝM PRŮZKUMEM	20
2.4. VYMEZENÍ POJMU PSYCHOGEOGRAFIE	22
3. HISTORIE URBEXU	25
3.1. POČÁTKY A ROZVOJ URBEXU	25
3.2.1. SKUPINA SAN FRANCISCO SUICIDE CLUB A JEJÍ HISTORIE	28
3.2.2. SKUPINA ACTION SQUAD A JEJÍ HISTORIE	28
3.2.3. SKUPINA CAVE CLAN A JEJÍ HISTORIE	29
3.2.4. SKUPINA DIGGERS OF THE UNDERGROUND PLANET A JEJÍ HISTORIE	30
3.2.5. FOTOGRAF JEFF CHAPMAN A JEHO VLIV NA URBEX	30
4. URBEX VE FOTOGRAFII	33
5. SROVNÁNÍ ČESKÉHO A ZAHRANIČNÍHO PŘÍSTUPU K URBEXU	36
6. URBEX ZA NAŠIMI HRANICEMI	39
6.1. HISTORIE, DŮVOD OPUŠTĚNÍ A SOUČASNOST MĚSTA PRIPJAĚ	39
6.2. HISTORIE, OPUŠTĚNOST A SOUČASNOST <i>CHÂTEAU CONGO</i>	41
7. URBEX V ČECHÁCH	44
7.1. HISTORIE, OPUŠTĚNOST A SOUČASNOST CÍNOVÉHO DOLU ROLAVA	44
7.2. KOSTEL SV. JIŘÍ V LUKOVÉ ANEB URBEX JAKO ZÁCHRANA	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM BIBLIOGRAFIE	50
SEZNAM VYOBRAZENÍ	57
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	58

Úvod

Bakalářskou práci na téma Urban Exploration jsem se rozhodla psát, jelikož se již několik let městskému průzkumu sama věnuji. Především v poslední dekádě se tato aktivita stala populární ať už z důvodu poutavých fotografií zaniklé krásy opuštěných objektů, či touhy zažít dobrodružství na hraně zákona.

Troufám si říci, že urbexu, tedy městskému průzkumu, se již každý někdy věnoval, ačkoliv si to nemusel uvědomovat. Protože pojmem urbex označujeme navštěvování a následné focení opuštěných lokalit. Jako nejpoutavější část celého prozkoumávání mi přijde pátrání po důvodu opuštění míst. Důvody opuštění mohou být komplikované, často se však jedná např. o finanční důvody atd. Co se s objekty děje po jejich opuštění a zda existuje nějaká šance najít pro ně nové využití? Je zde možnost, aby umělecky zachycená opuštěná místa a městský průzkum, jakým urbex je, napomohl k obnově takových míst? A především mohou fotografie, potažmo obecně umění, pomoci zachránit prázdné stavby? To jsou otázky, s nimiž vstupuji na soukromé pozemky v očekávání, že se mi dříve či později podaří objevit příčinu a odpovědi. Proto budou zde zmíněné otázky řešeny v této bakalářské práci.

Nejdříve je v bakalářské práci vymezen pojem UrbEx v dnešním slova smyslu. Obecně lze o pojmu Urbex hovořit jako o „městském průzkumu“. Pokud ale budeme mluvit obecně, tak s tímto označením souvisejí specifické pojmy, jež slouží k jeho bližší definici. Pojmy, které s touto aktivitou úzce souvisí, jako: industria, tafofilie, graffiti a psychogeografie. V práci rozvádím také jejich návaznost na městský průzkum. Obecně je v práci popisována role a vývoj městského průzkumníka neboli urbexera, tedy i fotografa opuštěných objektů. Dále bude představena historie urbexu od počátku až po dnešní dobu, a protože historie českého urbexu postrádá svá specifika, lze říci, že je ovlivněn světovým urbexem. Historie tohoto fenoménu přímo v Čechách tedy nebude rozebírána. V neposlední řadě se pokusím srovnat český urbex se zahraničním. Toto budu činit na konkrétních příkladech. Proto bude v práci v následujících kapitolách uvedeno ukrajinské město Pripjať, jakožto místo, které se mnoha lidem vybaví, když hovoříme o opuštěných místech. Pozornost bude také věnována belgické vile, „*Château Congo*“, která je přesným opakem, co se týče českého urbexu z hlediska zachovalého a částečně vybaveného interiéru, jak bude v mé práci ukázáno. Z Čech jsem jako vhodný příklad

zvolila pohraniční cínový důl Rolava, který je dobře dostupný a jedinečný mírou propojení přírody se stavbou. Bakalářská práce bude zakončena tezí, zda městský průzkum může pomoci chátrajícím stavbám. Jako příklad nám poslouží kostel sv. Jiří v Lukové, který zachránily sochy „duchů“ a je ideálním příkladem toho, jak umění obecně může pomoci opuštěným stavbám. Je nutné zmínit, že všechny objekty, které ve své bakalářské práci zmiňuji, a to jak v České republice, tak i mimo ni, jsou již tak známé a ve většině případů v takovém stavu, že jim další zmínkou nemohu nijak uškodit.

Ačkoliv o městském průzkumu existuje již mnoho publikací, ve většině případů se jedná pouze o knihy věnující se fotografii z hlediska její technické stránky jako např. *Urban fotografi – jak fotografovat a upravovat snímky opuštěných míst*.¹ To proto, že se neslučuje s pravidly téměř cokoliv veřejně vyrazovat o konkrétních lokalitách. Z tohoto důvodu v bakalářské práci tvoří důležitý pramen internetové zdroje. V některých případech je nutné čerpat ze stránek, které bývají často psány městskými průzkumníky či laiky, jež porušili některá pravidla, aby šířili lokace a historii míst v naději na jejich záchranu. Protože si uvědomuji, že popularizační zdroje nejsou ideálním materiálem, tak k nim přistupuji kriticky. S problémem nedostatku literárních zdrojů jsem se setkala především v kapitolách o jednotlivých pojmech, jako např. *tafofilie* atd. a při uvádění příkladů konkrétních opuštěných lokalit.

Literatura, ze které čerpám v této bakalářské práci, se skládá z podstatné části i ze zahraničních publikací jako např. literatura věnující se psychogeografii *Psychogeography (2010)* nebo obecné publikace o městském průzkumu *Access All Areas—a user's guide to the art of urban exploration*², *URBEX—Opuštěná místa*³. Literatuře věnující se městskému průzkumu se hojně věnuje na českém literárním poli Kateřina Havlíková, jež se urbexem sama aktivně zabývá, a proto její knihy tvoří důležitý zdroj pro mou práci, jedná se o tituly *URBEX.CZ—Krása zániku*⁴ a *Urbex—Krása ztracených míst*⁵ v *Čechách*. Snažila jsem se ale volit takové knihy, jež se neskládají pouze z fotografií jako např. *Abandoned Planet*⁶ či *States of Decay*⁷, protože fotografie zde přiložené budou z podstatné většiny

---

¹ Sipes 2017.

² Ninjalicious 2005.

³ Faiglová – Havlíková 2015.

⁴ DiverZant – Havlíková 2015.

⁵ Kerrigan, 2018.

⁶ Govia 2014.

⁷ Barter – Marbaix 2013.

pořízené mnou, a tím pádem by takové publikace nebyly pro mou práci přínosné. Fotografie ze zahraničních příkladů, a to tedy míst, na která jsem se ještě bohužel neměla šanci nafotit osobně, jako je Pripjat' či Châteaux Congo budou opět z publikací jež jsou výše zmíněné.

1. Definice UrbExu

Pro mou bakalářskou práci je podstatné tvrzení *Todda Sipse*, amerického fotografa urbexu, z jeho publikace *Urban fotografie*⁸, kde hned v úvodu objasňuje, jak je aktuálně vnímán pojem „Urban Exploration“ tj. *zkoumání městských ruin neboli urbex, vypadá, že už žádné další vysvětlení nepotřebuje. Tento termín se však od svého doslovného významu dost změnil. V dnešní době představuje komunitu lidí, kteří rádi prozkoumávají a fotografují stavby [...] v devíti případech z deseti mluví lidé o vstupu do opuštěných míst za účelem fotografování.*⁹ A právě takto musíme urbex vnímat vždy, když bude o tomto fenoménu řeč. Avšak, je důležité objasnit si městský průzkum jako kompletní fenomén, a proto bude v následujících kapitolách nahlíženo na aktivitu komplexně.

UrbEx neboli městský průzkum mívá různá označení. Nejvíce používaným a rozšířeným výrazem je od 90. let 20. století právě z angličtiny vycházející pojem „UrbEx“ odkazující na sousloví „Urban Exploration“. Mimo ně se lze také setkat s pojmy jako jsou například: *UE, Infiltrace, Digging, Reality hacking, Urban rock climbing, Urban spelunking, Urban caving, Urban draining, Stalking, Building hacking* či *Place hacking*. Na první pohled je zřejmé, že odlišnost názvů je závislá na přesném typu místa, které plánujeme prozkoumávat, avšak není tomu tak vždy. Označení se může lišit i geograficky a ideologicky, jako dobrý příklad nám poslouží právě „Stalking“, což je pojem označující městský průzkum na území Ruska a Ukrajiny.¹⁰

Nyní si vysvětlíme, co vše spadá do zájmu urbexerů. Slovo „vše“ je pravděpodobně nejvýstižnější, a proto se v několika světových publikacích, jako např. *Abandoned London*¹¹ nebo *Access all Areas*¹² objevuje praktické členění na druhy opuštěných objektů. Rozdělení se v každé publikaci mírně liší, jelikož se jedná o hodně individuální část publikací, která záleží na autorově uchopení tématu. Jejich řazení nám ale může posloužit, jako dobrý inspirační zdroj pro nové obecné rozčlenění prozkoumávaných míst. Obecně lze tedy říci, že městský průzkum věnuje pozornost opuštěným industriálním stavbám, residenčním objektům, společenským prostorům,

---

⁸ Sipes 2017.

⁹ Tamtéž, s. 11.

¹⁰ Anon 2016, s. 5.

¹¹ Wignall 2021.

¹² Ninjalicious 2005.

dopravním prostředkům a konstrukcím. V knize *Access All Areas* je také kategorie, jež autor nazval jako „Other Fun Stuff“, což lze volně přeložit, jako „další zábavné objekty“.¹³ Do takové kategorie lze zařadit např. bunkry, mosty, věže, komíny atd.

Hranice mezi tím, co je a co už není urbex je velmi tenká, doposud nejpodrobnější rozdělení činností představil Ninjalicious ve své publikaci *Access All Areas: A User's Guide to the Art of Urban Exploration*, kde jasně definoval, že obecně urbex znamená kompletní proces: vyhledávání a následnou návštěvu s dokumentací jakýchkoliv poutavých objektů vytvořených člověkem. Dokumentací se rozumí fotografování míst a objektů. Nejčastějším cílem se tak stávají opuštěné budovy, ale můžeme navštívit například i staveniště, tunely či aktivní budovy (tzn. budovy, které stále slouží ke svému původnímu účelu jako například: továrny, hotely...). Obecně vzato jsou místa, o která průzkumníci jeví zájem, pro veřejnost uzavřená a velmi často i zanedbávaná.¹⁴

Právě fotografie, a tedy zvěčnění míst je pro fenomén urbexu podstatná, protože tak lze poukázat na zanedbávání a přístup ke stavbám, které by ještě mnohdy mohly mít využití i v dnešní době. Fotografie poukazuje i na svébytnou poetiku daných míst. Je důležité myslet na to, že se fotografie může stát prostředníkem, jenž bude podnětem spíše k záchraně míst než vyprávění o rozpadlých stavbách. „*Městští průzkumníci se zajímají zejména o místa, která obsahují historické aspekty, ale ty se liší od historie v knihách nebo muzeích [...] Průzkum měst umožňuje ztělesněný zážitek z historie, protože jsme konfrontováni s materiálními aspekty minulosti – průzkumníci se jich mohou dotknout a zažít je, než aby si je prohlíželi přes skleněný stůl v muzejní expozici.*“¹⁵ Proto jsou pro ně mnohem zajímavější objekty, které jsou opuštěné již nějakou dobu. Samozřejmě to ale neznamená, že se všichni průzkumníci vyhýbají místům nově opuštěným.

Za městský průzkum bývá často považována i infiltrace spolu s „urban adventure“ neboli městským dobrodružstvím. Je pochopitelné, že mnoho lidí všechny tyto tři činnosti řadí do jedné kategorie, jelikož většina městských průzkumníků se kromě urbexu věnuje i těmto zbylým aktivitám. Rozdílnost jednotlivých činností lze nejlépe odlišit, pokud si položíme otázku, jakou touhu chceme aktivitou utišit. Proto je důležité si uvědomit, že infiltrace není to stejné jako urbex, jelikož primárním zájmem infiltrátora není navštívit

---

¹³ Anon s. 205–211.

¹⁴ Ninjalicious 2005, s. 4–5.

¹⁵ Bird 2014.

a zdokumentovat dané místo, nýbrž pozorovat či zapojit se do další aktivity jako například při návštěvě aktivní továrny, koncertu atd. A městské dobrodružství provozujeme, pokud si chceme vyloženě užít moment plný adrenalinu jako při šplhání na mosty, komíny atd. jednoduše řečeno, při takových aktivitách překonáváme sami sebe a ona výzva, je tím, co nás naplňuje. Důležité je dodat, že velmi často se setkáváme s propojováním všech těchto tří kategorií jako příklad nám poslouží: rooftopping, což je ve většině případů nelegální, nezabezpečený výstup na věže, komíny, antény...¹⁶

Městský průzkum, jakožto průzkum opuštěných míst, na který je zaměřena tato bakalářská práce se „v mnoha ohledech podobá archeologii při hledání a zkoumání pozůstatků minulosti a inherentního překračování opuštěného majetku v průběhu vyšetřování.“¹⁷

1.1. Představení pravidel Urbexu

Městský průzkum je koníček na hranici se zákonem. Průzkumník ve většině případů překračuje při svých dobrodružstvích hranice soukromých pozemků, a proto je důležité si uvědomit, čím se tedy průzkumník liší od kriminálního. Kriminální nemá k jednotlivým místům na rozdíl od průzkumníka žádný respekt. Respekt je pravděpodobně nejdůležitější ctnost, kterou musíme mít, pokud se chceme vydat na urbex. Projevuje se například i tím, kolik času průzkumníci tráví nad bádáním o historickém významu míst a jejich původní roli, kterou dříve místa měla; neničením míst, nezanecháváním odpadků...¹⁸

Základním mottem, které perfektně vystihuje urbex jako takový zní: „Zanech pouze stopy, odnes jen fotky“. A právě v tak krátké větě, je obsaženo celá suma pravidel městského průzkumu. Jednoduše řečeno místo musí po návštěvě městského průzkumníka vypadat stejně jako vypadalo před jeho návštěvou.¹⁹

V České republice se opuštěná místa velmi často podobají spíše skládkám, než aby byla respektována jejich historická hodnota. I přesto by žádný řádný městský průzkumník neměl nechávat nic na vytipovaných místech. Je důležité neustále myslet na

---

¹⁶ Ninjalicious 2005, s. 6.

¹⁷ Sørensen 2010, s. 89.

¹⁸ Ta 2011, s. 5–7.

¹⁹ Faiglová – Havlíková 2014, s. 9.

pozorovatele, kteří přijdou po nás a nedopustit, aby místa dopadala jako například Hotel Vaníček, který se nachází mezi pražským Smíchovem a Strahovem. Přestože se jedná o velmi působivou stavbu, reprezentující originální styl 90. let minulého století, hotel chátrá od roku 2010. Uvnitř bychom však nenašly námi očekávané hotelové vybavení, ale odpadky a nepořádek, jak uvádí Jiří Kalina webmaster stránky Správným směrem: „*Veškeré vybavení hotelu bylo rozkradeno nebo zničeno, prakticky veškeré plochy jsou zasypány nepochopitelným množstvím odpadu. Obě výtahové šachty jsou zaplněny použitými oděvy, obaly, zbytky jídel a exkrementy přes výši několika pater...*“.²⁰ Obecně se jedná o problém měst především velkoměst, nechci jej stahovat pouze na Prahu a Českou republiku, v publikaci *Abandoned London: Discover the hidden secret of the city in photographs*,²¹ je přemíra odpadků vidět v několika stavbách jako například v Tawse Offices, Free German Trade Union Federation. Samozřejmě, že i odpadky mohou zajímavě dokreslit kulisu pro poutavou fotografii, ale rozhodně se nejedná o nic, na co bychom se při urbexu těšili.

Dalším zásadním pravidlem je nepoškozovat objekty a neodcizovat předměty, které na místech zůstaly po původních majitelích, jelikož vše na opuštěném místě je cenným svědkem minulosti. Pokud objekt, který máte v plánu navštívit, není nijak přístupný jako například oknem, dveřmi, dírou ve zdi. Nezbyvá nic jiného než věnovat svou pozornost pouze exteriéru stavby. Za žádných okolností nesmí být průzkumník ten, který vytvoří přístupovou cestu do objektu. Často se stává, že budovy bývají zapečetěné. To znamená, že mají zazděná okna, dveře a všechny ostatní potencionální vstupy.

Často porušované pravidlo, nebo možná jen špatně pochopené, které může mít pro místo i fatální následky, je nesdělovat ideálně nikomu, ani přátelům, příliš mnoho informací. Nejzásadnějším údajem, který všichni touží znát, je přesná lokace objektů, avšak tato informace bývá velmi často zneužívána vandaly, squatterry a sprejery. Obecně je velmi náročné uvědomit si, kde je hranice toho, co vše můžeme, například na sociálních sítích, zveřejnit. Některé informace, jako přesné názvy, adresy míst, potencionální vstupy do objektů či data vstupů, by měly být předávány pouze mezi městskými průzkumníky s výjimkou lidí, kteří mohou objektům pomoci. Při městském průzkumu každý urbexer zažívá své vlastní dobrodružství, a proto není ani v jeho vlastním zájmu mít

---

²⁰ Kolektiv autorů, *Hotel Vaníček Praha*, b. m. 2023; [https://spravnym.smerem.cz/Tema/Hotel Vaníček Praha](https://spravnym.smerem.cz/Tema/Hotel%20Vanicek%20Praha) (1.4.2023).

²¹ Wignall 2021.

zprostředkované všechny informace od průzkumníků, jež navštívili dané místo před ním. S nikým by se průzkumník neměl dělit o informace ohledně bezdomovců a už rozhodně by neměl fotografovat jak jejich příbytky, tak ani je samotné.²²

Stejně tak, jako jsou zásadní etická pravidla urbexu, jsou důležitá i nepsaná pravidla typu, co si s sebou vzít na městský průzkum, při kterých je důležité pamatovat na všechna rizika, se kterými se průzkumník může setkat.²³

1.2. Vymezení pojmu sociální inženýrství

Sociální inženýrství je podstatnou součástí městského průzkumu, jelikož bez jisté manipulace, jenž s sebou sociální inženýrství nese, by se urbexer často nedostal k informacím, které jsou nezbytné pro vstup na soukromé pozemky a následný průzkum opuštěných objektů. V následujících odstavcích bude objasněn původní význam pojmu a jeho aplikace na městský průzkum.

Sociální inženýrství je termín původně figurující pouze v IT oboru, používaný hackery. Jako první s pojmem oficiálně přišel hacker, nyní však bezpečnostní konzultant, Kevin Mitnick, který jej představil ve své první publikaci *Umění klamu* z roku 2001²⁴. Termín tedy již ve svém původním významu je v celku novinkou, ačkoliv praktiky, jež jsou tímto názvem označovány, jsou známé už delší dobu. S urbexem termín spojil až již zmiňovaný Ninjalicious, který mu věnoval celou kapitolu ve své publikaci *Access All Areas* (2005).²⁵

V původním významu, budeme-li se pohybovat v IT oboru, by se jednoduše dalo sociální inženýrství definovat jako schopnost získat si důvěru druhé osoby, od které potřebuje hacker získat informace. Jde tedy především o umění manipulace s lidmi s negativními dopady podvodného jednání. Troufám si ale tvrdit, že manipulace v prostředí městských průzkumníků nemá tak špatné dopady a ani záměr jako právě v hackerském prostředí.

---

²² Ninjalicious 2005, s. 213–214.

²³ Avšak pro svou bakalářskou práci nepokládám za zásadně za zásadně podstatné, proč je ideální mít s sebou např. baterku, provaz a všelijaké věci vhodné i do nepříznivého terénu.

²⁴ Mitnick 2003.

²⁵ Ninjalicious 2005, s. 29–49.

Sociální inženýrství se v IT oboru a v městském průzkumu liší v podstatě jen ve formě, jakou jsou informace získávány. Hacker je častěji při své práci schován v bezpečí za monitorem svého počítače, kdežto městský průzkumník většinou informace získává osobně. A dále v obsahu kdy, přestože všem jde především o získání přístupových informací, tak hacker shání hesla, finance atd. ale městský průzkumník reálně fyzicky existující vstupy ve formě dveří, rozbitých oken atd.

Při městském průzkumu je strategicky promyšlená manipulace s lidmi důležitá od samého počátku, kdy se snaží městští průzkumníci dostat na místa a možná ještě podstatnější na samotném místě, kdy je důležité uvědomit si, že ne vždy je průzkumník v daném prostoru sám, obzvláště, pokud se věnuje infiltraci.

Techniky sociálního inženýrství jsou založené na kognitivních předsudcích, což pokud zůstaneme v této kapitole u IT oboru, lze vyjádřit jako chyby v hardwaru mozku. Mezi známou, a i v urbexu, užívanou techniku se řadí například: *Pretexting*, což spočívá v promyšlené lži za účelem získání potřebných dat.²⁶ Taková data pro městského průzkumníka mohou být přesná lokace objektu, potencionální vstupy nebo informace o zabezpečení místa, jelikož i opuštěné stavby bývají velmi často nějakým způsobem hlídány či zabezpečeny.

1.3. Představení teorie rozbitých oken

Už ze sousloví „rozbité okno“ je patrné, že tato teorie bude mít k opuštěným a zanedbaným místům blízko. Avšak málokdo si uvědomuje, jaký dosah může mít jedno rozbité okno či odhozený papír. V následujících odstavcích bude teorie představena se zaměřením na městský průzkum, pozornost tedy nebude věnována natolik kriminalitě, ve které teorie graduje, jelikož pro městské průzkumníky je podstatná část teorie o vandalizaci opuštěných míst.

---

²⁶ Neil Creative, *Social engineering: The art of human hack*, b. m. b. d., https://www.academia.edu/42210785/Social_engineering (1.4.2023).

Tato uznávaná akademická psychologická teorie, publikovaná v časopise *The Atlantic Monthly*, vznikla teprve v březnu roku 1982. Jejími autory jsou *James q. Wilson* spolu s *Georgem Kellingem*²⁷ a je do jisté míry spojena s městským průzkumem. Teorie byla oficiálně testována ve Spojených Státech Amerických a následně v Nizozemsku, co se týče Evropy. Testování probíhalo formou experimentů, např. v Nizozemí bylo pozorováno chování jedinců v uspořádaném a chaotickém prostředí, jež bylo následně srovnáváno. Vědci došli k závěru, že v uspořádaném prostředí se lidé snažili zachovávat pořádek, kdežto v chaosu neměli problém odhodit odpadky atd.²⁸

Již z názvu teorie je patrné, že se vztahuje k vandalství opuštěných objektů. Avšak na rozdíl od jejího původního významu, kde rozbitá okna byla pouze metaforou kriminality a teorie měla daleko hlubší význam, přesahující vandalismus až do závažné trestné činnosti, jako je například vražda, je pro městský průzkum podstatná myšlenka, že nepořádek způsobuje pouze další nepořádek. A proto, když člověk vidí již rozbité okno (pokud zůstaneme u metafory s oknem), svádí ho to, aby se také chopil kamene a učinil totéž. Tak se dostáváme k problému, že některé stavby jsou vandalským chováním úplně zničené a není téměř možné je v budoucnu zachránit, jelikož je to buďto velmi finančně náročné, nebo již úplně nerealizovatelné.²⁹

Jako skvělý příklad nám poslouží například stavba teprve z 90. let 20. století. Jedná se opět o hotel Vaníček, nacházející se v Praze v kopci pod Strahovem. Obecně objekty, které leží na území měst či v zalidněnějších oblastech, mají k této teorii daleko blíže než například opuštěný zámek kdesi v lese. „*Všecké vybavení hotelu bylo rozkradeno nebo zničeno, prakticky všechny plochy jsou zasypány nepochopitelným množstvím odpadu. Obě výtahové šachty jsou zaplněny použitými oděvy, obaly, zbytky jídel a exkrementy přes výši několika pater, většina skleněných výplní je rozbitá nebo znečištěná*“.³⁰

---

²⁷ Q. Wilson – L. Kelling 1982, s. 29–38.

²⁸ John Petro, *Have the Dutch Proven the Broken Window Theory?*, b. m. 2008, http://www.dmiblog.com/archives/2008/12/have_the_dutch_proven_the_brok.html (1.4.2023).

²⁹ Michael Ray Adam J. McKee, *Broken Window Theory*, b. m. 2013; <https://www.britannica.com/topic/broken-windows-theory/additional-info#history> (1.4.2023).

³⁰ Kolektiv autorů, *Hotel Vaníček Praha*, b. m. 2023; [https://spravnym.smerem.cz/Tema/Hotel Vaníček Praha](https://spravnym.smerem.cz/Tema/Hotel_Vaniček_Praha) (1.4.2023).

Do teorie samozřejmě spadají i graffiti, ke kterým, jak si níže vysvětlíme nemusíme vždy přistupovat negativně, jelikož mohou svět městského průzkumu i jistým způsobem obohatit.

2. Pojmy související s urbexem

S městským průzkumem úzce souvisí hned několik pojmů. Já jsem vybrala ty, se kterými se ve spojitosti s urbexem setkáváme nejčastěji v literatuře a v prostředí městských průzkumníků. Takovými jsou například *industria*, *tafofilie*, *graffiti* či *psychogeografie*. Abychom lépe porozuměli, jakým způsobem, je důležité vysvětlit si, co konkrétně se pod pojmy skrývá a představit si od každého pár příkladů, které budou jak z České republiky, tak ze zahraničí.

2.1. Vymezení pojmu Industria

Stejně tak, jako v posledních letech prudce vzrostl zájem o městský průzkum, stoupl zájem i o *industria*, tedy průmyslové stavby, které se velmi často prolínají s urbexem, protože takové prostory bývají často cíli městských průzkumníků. V následujícím odstavci se přesuneme k samotnému názvu těchto staveb.

Zajímavá je také myšlenka, že *industria* mají zapomenutí již ve svém názvu, pokud si slovo rozdělíme na anglické „*in dust*“, což lze přeložit jako „*v prachu*“. Často se totiž stává, že industriální budovy skutečně zapadnou pod vrstvou prachu, jelikož se pro ně nenajde nové využití, ačkoliv mají velký potenciál.³¹

Nyní bude představeno, kde takové stavby hledat. Opuštěné továrny a jiné industriální budovy se staly samozřejmostí téměř pro každé větší město. Největší zastoupení industrií mají Spojené Státy Americké, kde se dříve vzkvétající průmyslová města stala spíše městy duchů, jako perfektní příklad nám poslouží Detroit, který je slavný pro svou průmyslovou historii. Tamní městští průzkumníci mají kvalitně zpracovanou databázi opuštěných objektů, která je volně přístupná na internetu a kde, mimo kostelů, nemocnic a škol, nalezneme i kategorii *Industry*.³²

---

³¹ DiverZant – Havlíková 2015, s. 11.

³² <http://www.detroiturbex.com/content/industry/index.html> (24. 1. 2023).

Jako ukázka Detroitského industrialismu nám poslouží např. automobilový závod Packard, jež je opuštěný od roku 1999, a dosud je možné jej navštívit. Továrna byla zanechána na pospas zániku kvůli zmodernizování výroby a jejímu nutnému přesunutí do budovy nacházející se na Conner Street. „V roce 1998 město převzalo celý areál, a to s úmyslem kompletní demolice závodu. Město informovalo nájemníky, že do února 1999 musí prostory uvolnit, aby mohla být budova zbourána. V roce 2010 opustil areál poslední nájemce závodu Packard Plant a závod zůstal zcela opuštěný“.³³

Nesmíme opomenout ani industrialismus v České republice, kterému se významně věnuje tým Benjamin Fragnera ve svých publikacích, např.: *Industriální-paměť-východiska* (2007)³⁴ nebo *Industriální topografie – architektura konverzí*³⁵. "V současnosti je po celé republice několik chátrajících areálů, kdysi hostících slavnou výrobní značku, která je neodmyslitelně spjata se jmény slavných českých průmyslníků a zlatou érou prvorepublikové prosperity."³⁶ Industriální budovy máme i v Praze, jednou z nich jsou např. legendární *ČKD Kolbenovy závody* slangově známé jako *Kolbenka*. Kde probíhala výroba součástí do lokomotiv, tanků a letadel. Za 2. světové války byla výroba přeorientována na zbrojní průmysl, ovšem již pod názvem *Böhmisch-Mährische Maschinenfabrik AG*. Nedaleko se nachází další průmyslová budova, kterou je automobilový závod Praga známý jako *Pragovka*, která bohužel neustála konkurenci na trhu a musela ukončit výrobu. Její historie sahala až do roku 1907. V dnešní době zde již nejsou všechny haly opuštěné a Pragovka se pomalu stává kreativní uměleckou čtvrtí.³⁷

Na rozdíl od Detroitu u nás tedy mají industriální budovy větší šanci pro budoucí alternativní využití, dalšími takovými příklady jsou nové moderní loftové byty či kancelářské prostory vznikající v Karlíně, Holešovicích či dalších bývalých průmyslových zónách.³⁸ Aby se ale takové projekty mohly zrealizovat, je důležité na industriální prostory upozornit. Jednou z možností, jak na nevyužitá a chátrající industrie poukázat, mohou být právě i fotografie od městských průzkumníků.

---

³³ <https://uscarscz.webnode.cz/packard/> (24. 1. 2023).

³⁴ Dvořáková – Fragner – Šenberger 2007.

³⁵ Fragner – Valchářová a kolektiv autorů 2014.

³⁶ DiverZant – Havlíková 2015, s. 29.

³⁷ Tomáš Lébr, *Urbex v Praze aneb sedm opuštěných míst v české metropoli*, b. m. 2021; <https://www.nnmagazine.cz/urbex-v-praze-aneb-sedm-opustenych-mist-v-ceske-metropoli/> (1.4.2023).

³⁸ DiverZant – Havlíková 2015, s. 8.

2.2. Vymezení pojmu Tafofilie

Tafofilie je, stručně řečeno, zájem o hřbitovy. V kapitole pronikneme podrobněji do této záliby a vysvětlíme si, co konkrétně tafofilii na hřbitovech fascinuje. Bohužel k tafofilii není dostatek kvalitní literatury. Na českém trhu se nachází pouze jedna kniha³⁹, jež je poměrně nekvalitní, jelikož v úvodní, pro nás stěžejní, části značně kopíruje anglickou wikipedii, a ve zbytku pouze autorka popisuje její návštěvy na hřbitovech. Nejlépe nám pomůže objasnit tento koníček rozbor jeho názvu v angličtině. Taphophilia by se dala rozdělit do dvou slov *taphos*, což ve starověké řečtině odkazuje na pohřební rituály, hrob či obecně přídavné slovo pohřební a slovo, opět ze starověké řečtiny, *philia* znamenající láska. Tedy láska ke všemu, čeho se pohřbívání týká. Tafofilie je tedy navštěvování hřbitovů, zúčastňování se pohřebních rituálů atd.⁴⁰

Tafofilům, stejně jako „městským průzkumníkům“, nejde jen o vizuální stránku míst, která navštěvují, ale snaží se proniknout i do jejich historie. Přestože by se na první pohled mohlo zdát, že jsou smrtí posedlí, jde jim vsuktu jen o rituály a historii míst, potažmo minulost lidí na hřbitovech ležících. Hřbitovy vnímají jako podstatnou část naší minulosti, stejně jako průzkumníci opuštěné objekty. Často se stává, že tafofil bývá zaměňován s gothem, ale goth je narozdíl od něj fascinován smrtí jako takovou.

Spousta hřbitovů nebo alespoň jejich části bývají opuštěné, a to jsou místa, kde se tafofil setkává s městským průzkumníkem. Skvělou ukázkou je z výše vyjmenovaných např. londýnský *Highgate*, jehož historie sahá do roku 1836, kdy vznikl jako třetí soukromý londýnský hřbitov, když *London Cemetery Company* zakoupila 17 akrů půdy poté, co získala stavební povolení. Tento původní prostor tvoří západní část hřbitova, ke které později přibyla ještě novější východní část, o velikosti 19 akrů. Tato rozšíření bylo důsledkem omezení pohřbívání v centru Londýna. Poté se ještě jednou hřbitov rozrostl, tentokrát do dnešní velikosti. Západní část byla chvíli uzavřena v průběhu 70. let. 20. století kvůli finančním problémům. Díky veřejnému protestu se západní část dočkala znovuotevření, přesto se zde nacházejí hroby, které jsou opuštěné či opředené mýty.

---

³⁹ Faiglová – Svítlová 2015.

⁴⁰ Tamtéž, s. 9.

Podstatu dark turismu⁴¹, tedy záliby v návštěvě míst spojených se smrtí obecně, si uvědomují i konzervátoři hřbitova a připouští, že po odkrytí rozpadajících se náhrobků, jež byly skryty pod břečťanem, hřbitov nabyl na atraktivitě.⁴²

Nyní je čas, představit si český příklad, jedná se o známý a často vyhledávaný *Bohnický hřbitov*. Tzv. *hřbitov bláznů*, jež byl naposledy využit roku 1951 a od 1. ledna 1963 je oficiálně opuštěný. Primární využití hřbitova bylo pro Bohnickou psychiatrickou léčebnu, avšak najdou se zde i jiné hroby, v nichž odpočívá např. „48 italských válečných choromyslných uprchlíků z oblasti Tridentu, desítky srbských, ruských a bosenských zajatců, kteří se stali oběťmi tyfové epidemie v improvizovaném bohnickém lazaretu, dále různí vrazi, pedofilové, sebevrazi či žháři. Někdy se uvádí, že tu jsou pohřbení i lidé zcela příčetní, jen pro společnost nepohodlní – nemanželské děti, nevyhovující dědicové či lidé, ze kterých se blázní stali následkem léčby“.⁴³ Mimo hřbitov v pražských Bohnicích se, na území našeho hlavního města nachází spousta dalších vyhledávaných hřbitovů jako např. *Olšanské hřbitovy*, *Malostranské hřbitovy* nebo *Vyšehradský hřbitov*. Avšak právě „hřbitov bláznů“ se díky své pověsti a legendám jimiž je opředen, stal pomyslnou Mekkou pražských hřbitovů pro tafofili.

2.3. Jak graffiti souvisí s městským průzkumem

Opuštěná místa se často stávají tvůrčím prostorem, přestože městský průzkumník, by nikdy na zdech nic nezanechal, jelikož se to neslučuje s výše zmíněnými pravidly. Avšak „nevědomky jsou městskými průzkumníky i tvůrci graffiti, u nás fungující na výraznější bázi teprve od 90. let minulého století. Podnikali noční výpravy do tunelů podzemní dráhy nebo na odstavné koleje vlaků metra [...] Graffiti writeři často jako první objevovali zadní vrátka průmyslových a dopravních komplexů a využívali je ke svým účelům“.⁴⁴ Často tak graffiti tvůrci byli prvními, kteří se na místo dostali.

---

⁴¹ Dark Tourism neboli temná turistika je forma turismu, při které lidé vyhledávají místa spojená se smrtí či tragickými událostmi. Do dark tourismu můžeme řadit navštěvování hřbitovů, válečných pomníků nebo např. míst, kde se odehrály jiné katastrofické události. Tyto katastrofické události nemusí být následkem lidské činnosti, ale v některých případech se může jednat i o přírodní události.

⁴² Samidha Pusalkar, *Highgate Cemetery: Guardian of the Past, Host of the Present*, b. m. 2019; https://www.academia.edu/42477516/Highgate_Cemetery_London (1.4.2023).

⁴³ *Bohnický hřbitov bláznů* <https://www.opustenamista.cz/ceska-republika-cz/bohnicky-hrbitov-blaznu> (24. 1. 2023).

⁴⁴ DiverZant – Havlíková 2015, s. 10.

Graffiti se nezdídkou stávají ukazatelem na právě probíhající témata, kterými se zrovna zabývá společnost, jejich zachycení na fotografii „městskými průzkumníky“ může rozšiřovat povědomí o daných tématech. Dobrým příkladem z minulého století je americký umělec a „prostředník mezi světem umění a ulicemi New Yorku (a dětmi z ulice, s nimiž nikdy neztratil kontakt)“⁴⁵ Keith Haring (1958–1990). Pokud jeho práci budeme brát i jako graffiti tvorbu, přestože ji tak on sám nevnímal. „*Haring se ve svém umění rozhodl poprat se sociálními otázkami. Zdraví dětí, boj proti cracku a epidemii AIDS, boj za ukončení apartheidu v Jihoafrické republice – to jsou jen některé ze záležitostí, jimiž se intenzivně zabýval.*“⁴⁶ Jedno z nejpodstatnějších životních témat pro něj byl právě AIDS (obr. 1), jež se mu stal i osudným. Od konce 80. let maloval, aby varoval okolí. Ve svých denících se zmiňuje 28. března 1987, že si jasně uvědomuje, že bude mít, nebo už má AIDS. Zároveň s tím popisuje, že si je vědom důležitosti jeho tvorby, neboť ta tu po něm zůstane, a tak jeho tvorba nabírá daleko větší hloubky s jasným poselstvím. Jakákoliv propagace bezpečného sexu či výstraha proti HIV/AIDS byla v 80. letech 20. století velmi důležitá. Obzvláště od umělců, kteří měli daleko větší dosah.

Tyto dvě rozdílné skupiny osob by rozhodně neměly zapomínat na vzájemný respekt a toleranci, pokud dojde k jejich vzájemné konfrontaci na opuštěném místě. Protože se mohou vzájemně velmi obohatit a vypomoci si ať už se jedná o šíření uměleckých děl prostřednictvím fotografií průzkumníků nebo naopak sdělování tajných vchodů či varování se před překážkami, které dané objekty skrývají. Samozřejmě se ale mezi urbexery najdou i odpůrci, kteří zastávají názor, že graffiti na opuštěných stavbách jsou spíše vandalismus. Americký fotograf Todd Sipes, ve svých tipech na focení urbexu zastává univerzální názor: „*Nesnáším, když vidím historicky významné budovy zohyděné neinteligentními čmáranicemi. Navzdory tomu rozhodně dokážu ocenit graffiti umělců, kteří rozumí svému řemeslu.*“⁴⁷ Graffiti tvorba by měla být oceněna, pokud je dostatečně kvalitní a pokud její autoři při své tvorbě jiným způsobem neničí objekty (obr. 2).

---

⁴⁵ Kolossaová 2006, s. 8.

⁴⁶ Thompson 1996 - Haring 2010, s. 13.

⁴⁷ Sipes 2017, s. 93.

2.4. Vymezení pojmu psychogeografie

Je důležité pozorovat, jak daná místa, obzvláště ta opuštěná, působí na lidi. Věda, která se tomuto věnuje, se nazývá Psychogeografie. Jedná se o obširnější pojem, než se na první pohled může zdát. Merlin Coverley ve své knize *Psychogeografie*⁴⁸ z roku 2010 hned v úvodu tvrdí, že je velmi zvláštní, jak se termín stal známým a užívaným širokou veřejností, ačkoliv nikdo nedokáže přesně definovat, co konkrétně termín znamená, či odkud vzešel. Jak je již z názvu patrné jedná se o spojení dvou vědeckých oborů, a tedy psychologie a geografie, tento konkrétní obor se zaměřuje pouze na bod, ve kterém se oba obory setkávají.

Tento pojem je s městským průzkumem spojován i v úvodu české publikace Urbex.cz Krása zániku, kde je popisována jako „*Význam konkrétního místa pro konkrétní osobu, mentální mapy, vliv místa na chování obyvatel, tím se zabývá psychogeografie*“.⁴⁹ Obecně se píše o této vědě, stále především ve spojení s literaturou, než se zbylými uměleckými obory, ačkoliv je zajisté nedílnou součástí i ve fotografickém oboru. Historie pojmu sahá až do 50. let 20. století, kde se jejím hlavním představitelem stal, francouzský spisovatel a filosof, *Guy Debord* (1931–1994), který byl v čele vedení pařížské letteristické skupiny. Pojem se úplně poprvé v tištěné formě objevil v časopise *Potlatch #1*, který vyšel 22. června 1954 v nákladu 50 kusů. Toto první vydání *Potlatchu* představilo některé koncepty, jež ovlivnily Debordovu definici psychogeografie. *Potlatch* byl návratem k hravosti dadaistů. Roku 1955 Debord publikoval *Úvod do kritiky městské geografie*, jež byl zveřejněn v belgickém časopise *Les Lèvres Nues*, ve kterém psychogeografii publikuje již bez dadaistické hravosti, se snahou definovat, o čem tato věda je. Je to právě Debord, který v psychogeografii jako první vidí bod, kde se střetává psychologie s geografii. Dále rozdělil město do zón dle emocionálních reakcí, které vyvolávají. Hovoří zde např. o „přitažlivém“ a oproti tomu „odpudivém“ charakteru míst.⁵⁰

---

⁴⁸ Coverley 2010.

⁴⁹ DiverZant – Havlíková 2015, s. 11.

⁵⁰ Coverley 2010, s. 85–90.

Debord se stal zároveň prvním, jež vydal psychogeografickou mapu Paříže, nazvanou *The Naked City* (1957) v překladu *Nahé město*. V ní rozdělil Paříž do 19 částí, ve které čtenáři čtou pomocí šipek, princip koláže mapy spočívá v surrealistických kolážích. Důležité je dodat, že neexistuje princip, jak správně číst tuto mapu.⁵¹

Dalším velmi významným centrem psychogeografie v minulosti se stal literární Londýn. Mezi ranými literárními britskými zástupci je v knize *Psychogeography*⁵² uváděn například, spisovatel, *Daniel Defoe* (1660–1731), jehož *Robinson Crusoe* se stal dobrým příkladem, jak určité místo může ovlivňovat člověka a působit na něj. Robinson Crusoe je v psychogeografii považován za výjimečný bod. Kromě toho, že můžeme pozorovat, jak na něj působí prostředí, se on sám stává „průzkumníkem“ na ostrově a nechává se vést místem během jeho objevování.⁵³

V Anglii se tvoří poněkud specifická psychogeografie, důležitým mezníkem je pro ni skupina spisovatelů jako např. *Robert Louis Stevenson* (1850–1894), autor *Podivného případu doktora Jekylla a pana Hyda*⁵⁴ (1886) či *Oscar Wilde* (1854–1900), autor *Obrazu Doriana Graye*⁵⁵ (1891). Psychogeografie byla chápána daleko více mysticky než v Paříži. Britští autoři se obecně zajímali o okultismus, mysticismus a věci s nimi spojené více než ostatní země, ve kterých se psychogeografie dala aplikovat například i na politiku. Britský zájem o nadpřirozenost a děsivou atmosféru kolem nás nevymizel ani během minulého století. Svědčí o tom výstava *The Horror Show! A Twisted Tale of Modern Britain*, jež byla od 27. října 2022 do 19. ledna 2023 k vidění v londýnském *Somerset House*. Záměr výstavy, v němž můžeme vidět psychogeografické prvky britského zájmu o nadpřirozené, v tomto konkrétním případě spíše hororové příběhy, je patrný i v tiskové zprávě z výstavy: „*Hororová Show! [...] ukazuje, jak anarchistická alchymie hororu – jeho zkáza, hřích a nadpřirozeno – dávají smysl světu kolem nás*“.⁵⁶

---

⁵¹ Tamtéž, s. 91.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž, s. 32.

⁵⁴ Stevenson 2008.

⁵⁵ Wilde 2013.

⁵⁶ Barnbrook – Somerset House 2022.

Ve Velké Británii v průběhu minulého století vznikají asociace věnující se psychogeografii jako např. *London Psychogeographical Association*, jejíž aktivita byla na vrcholu v polovině 90. let 20. století. Tato věda získává oficiální pojmenování „psychogeografie“ právě díky britskému spisovateli Ianu Sinclairovi v 90. let 20. století, za účelem rozšířit povědomí o skrytých zákoutích v Londýně a jeho okolí. Jedna z oblastí, na níž byla v této době zaměřena jeho pozornost je např. londýnský *East End*.⁵⁷

Psychogeografové městský průzkum nevnímají jako rekonstrukci zaniklých míst či pokus o interpretaci historie, nýbrž jako mentální mapu, díky které si v naprosto neznámé lokalitě vytváří vlastní trasu na základě obyčejných věcí, které upoutají jejich zrak. Dalším podstatným bodem je, že se tak učí číst danou lokalitu stejně jako mapu zaniklých míst, jež svědčí o minulosti. Dobrým příkladem je opuštěný zámek ve středočeských Chotýšanech, kde se ve sklepení nacházel mandl, který byl dostatečně velký na to, že i přes umístění v tmavé a zapadlé části zámku dokázal upoutat pozornost několika průzkumníků. Aniž by tyto průzkumníci museli mít jakékoliv znalosti nebo něco dopředu načtené o daném prostoru, mohli se po tomto objevu domnívat, že sklepení sloužilo v posledních letech, kdy byl zámek obýván jako zázemí pravděpodobně s prádelnou.⁵⁸

Luke Bennett ze Sheffieldské univerzity se na psychogeografii v urbexu zaměřuje ve své práci o bunkrologii (2011), kde uvádí, že internetová fóra městských průzkumníků jsou stále psána buďto s politickým záměrem či touhou po odhalení mystična, čímž se vracíme k základnímu rozdělení psychogeografie.⁵⁹

---

⁵⁷ Pinder 2005, s. 389.

⁵⁸ Bennett 2011, s. 422–423.

⁵⁹ Bennett 2011, s. 424.

3. Historie Urbexu

Přestože by se na první pohled mohlo zdát, že městský průzkum je poměrně nová aktivita, z předchozích kapitol je patrné, že má bohatou historii, která sahá až do dob pravěku. Ale oficiálně o jeho historii smíme hovořit až od, dob romantismu, tedy od první poloviny 19. století, kde zaznamenáváme konkrétní osoby spojené s touto aktivitou. Pro nás je podstatná historie, průzkumu až v období, kdy se začíná blíže přibližovat jeho dnešní formě, tedy až od 20. století.

Proto se v práci zaměřím na charakter novodobé historie urbexu, od druhé poloviny 20. století. Díky existujícím záznamům o několika jednotlivcích, kteří se stali zakladateli této aktivity a započali tak větší zájem o urban exploration, můžeme blíže sledovat postupný vývoj městského průzkumu. Který vyvrcholil až do zakládání skupin, jež ovlivnily a pomohly tak utvořit obraz dnešního moderního městského průzkumníka.

Jako jeden z mála zdrojů, kde je stručně a kvalitně popsána historie městského průzkumu, je web *infiltration.org*, který se stal nejuznávanější webovou stránkou věnující se urbexu a infiltraci. *Infiltration.org* spolupracuje s významnými městskými průzkumníky a zašitila i vydání publikace *Access All Areas (2005)*, jež byla napsána jedním z předních městských průzkumníků dnešní doby, o kterém bude větší zmínka níže. V Čechách existuje obdoba amerického webu *Urbex.cz*, jež stejně jako *Infiltration.org* má přesah do literární sféry a stojí za vznikem publikace věnující se městskému průzkumu.

3.1. Počátky a rozvoj urbexu

Přestože publikace, jako je např. *Urbex – Krása ztracených⁶⁰ míst*, definuje, že historie „městského průzkumu“ sahá až do prvního tisíciletí našeho letopočtu, věnujme se v této práci výhradně urbexu ve 20. století, a především jeho druhé polovině. Protože právě zde se formuje tato aktivita jakožto početná globální subkultura.

Městskému průzkumu se především v dnešní době věnují celé skupiny, ale jaká skupina byla první? První zaznamenanou a zdokumentovanou společnou výpravu

---

⁶⁰ Kerrigan, 2018.

podnikla skupina francouzských dadaistů 14. dubna 1921. Jednalo se o exkurzi do opuštěného středověkého kostela *Saint Julien le Pauvre*, nacházejícího se kousek od Notre Dame v Paříži. Exkurze byla pořádána Andrém Bretonem (1896–1966) a zúčastnilo se jí, dle dobové fotografie kolem padesáti lidí. Mezi dalšími dadaisty, kteří se k výpravě přidali, byli například Tristan Tzara (1896–1963), Francis Picabia (1879–1953) a Philippe Soupault (1897–1990). Původně Breton zamýšlel celou sérii výprav, ale protože počet účastníků nenaplnil jeho očekávání, od záměru upustil.⁶¹ Je velmi pravděpodobné, že za malou účast toho dne mohla nepřízeň počasí. Breton, jakožto místo vhodné pro první hromadnou dadaistickou exkurzi, zvolil *Saint Julien le Pauvre*, jehož opuštěnost a zchátralost měla být ironií poukazující na množství prohlídek směřujících na populární a malebná místa v Paříži.⁶²

Kromě dadaistů navštěvování opomenutých míst zaujalo také situacionalisty, jejichž hlavním zástupcem byl Guy Debord (1931–1994), kterého jsme si představili již v kapitole o psychogeografii. Oběma skupinám šlo o totéž a tedy o: rozdílný a nevšední prožitek z města, ve kterém žily. Pro historii městského průzkumu je tedy hlavním zástupcem tohoto hnutí Guy Debord, který roku 1955 „*publikuje svůj Úvod do kritiky městské geografie a rozvíjí praxi zvanou dérive, která spočívá v cestování městským prostředím a všímání si psychogeografických variací*“.⁶³ *Dérive*, v doslovném překladu *driftování*, musíme chápat jako techniku, při které jde o rychlý průchod prostředím. Tato technika je naprosto odlišná od klasického procházení se městem. *Dérivé* zahrnuje hravost chování a povědomí o psychogeografii. Při procházení se jednotlivci nechají strhnout terénem, ve kterém se nacházejí a upustí od svého obvyklého chování. Na první pohled může takové chování působit zcela náhodně, ale jak již víme psychogeografie je komplikovanou vědou, a tak není překvapením, že se i za takových okolností dá vypočítat, co upoutá jedincovu pozornost, a jakým směrem se vydá, protože „*z dérivního hlediska mají města psychogeografické obrysy s konstantními proudy, pevnými body a víry, které silně odrazují od vstupu do určitých zón nebo z nich vystupují*“.⁶⁴

---

⁶¹ Haladyn 2013, s. 20–22.

⁶² Tamtéž, s. 20–22.

⁶³ Ninjalicious 2005, s. 229.

⁶⁴ Debord 1956.

Ve 20. století se mimo městského průzkumu, jakožto prozkoumávání opuštěných míst rozvíjí i aktivity úzce s ním související, jako například adrenalinové lezení na výškové budovy. Za průkopníka této aktivity považujeme Harryho H. Gardinera (1871–pravděpodobně 1933), přezdíváného jako *The Human Fly*, v překladu *Lidská moucha*, který se proslavil zdoláním 12 pater bez jištění, když stoupal na detroitskou Majestic Building, navržený architektem Danielem H. Burnhamem (1846–1912). Gardiner se dočkal několika napodobitelů, avšak zanedlouho byla tato riskantní aktivita ve Spojených Státech Amerických zakázána, pro její smrtonosné nebezpečí. Gardiner se měl přesunout do Evropy, kde pokračoval ve svém živobytí, jakožto „Lidská moucha“.⁶⁵ Další činností, která bývá spojována s městským průzkumem, je tradice s kořeny, pravděpodobně již v 50. letech minulého století, studentů MIT nazývaná *Hacking*. Tato činnost spočívá v dostávání se na nejen špatně přístupná místa v kampusu *Massachusetts Institute of Technology* například střechy budov a následnou realizaci žertovných kreativních výtvorů.⁶⁶ Jako příklad nám poslouží hack z 27. dubna 2019, kdy se střecha budovy, zvaná *The Great Dome*, proměnila v obrovský štít marvelovského superhrdiny Kapitána Ameriky, ku příležitosti filmové premiéry *Avengers: Endgame*. Hack rychle upoutal celé Spojené Státy Americké, pozornost mu věnovala významná americká média jako: *CNN, Fox News, the Hollywood Reporter*...⁶⁷

3.2. Moderní dějiny urbexu

V této bakalářské práci je k dějinám urbexu přistupováno, především podle jeho podobnosti k aktuální formě a obsahu. Tedy čím více se příklady z dějin přibližují k dnešním principům a výsledkům městského průzkumu, tím více se dostáváme do současnosti. Urbex je v jádru již od počátku stejný až do dneška. Jedná se o prozkoumávání zákoutí města, ale v předešlé kapitole byly do městského průzkumu zařazeny i hromadné dadaistické exkurze, šplhání po výškových budovách či univerzitní hacking, což, jak je na první pohled zřejmé není, typickým městským průzkumem v dnešním slova smyslu. V této kapitole o moderních dějinách bude pozornost věnována především významným skupinám městských průzkumníků po celém světě, jako jsou

---

⁶⁵ Dan Austin, *Majestic Building*, Detroit b. d.; <https://historicdetroit.org/buildings/majestic-building> (1.4.2023).

⁶⁶ MIT 2022, S. 39.

⁶⁷ Julie Fox, *Great Dome Hacked with Captain America's Shield*, Massachusetts 2019; <https://alum.mit.edu/slice/great-dome-hacked-captain-americas-shield> (1.4.2013).

např. *San Francisco Suicide Squad*, *Action Squad*, *Cave Clan* atd. Představen bude také Jeff Chapman (1973–2005), jež měl zásadní vliv na městský průzkum ve 21. století.

3.2.1. Skupina San Francisco Suicide Club a její historie

V roce 1977 byla zformována čtyřmi přáteli: Garym Warnerem, od kterého vzešla vize a hlavní myšlenka, Davidem Warrenem, Nancy Prussiovou a Adriennem Burkem v San Francisku skupina nesoucí název *San Francisco Suicide Club*, což lze přeložit, jako *San Franciský sebevražedný klub*. Název je inspirován povídkou *The Suicide Club* z roku 1878 od skotského spisovatele *Roberta Louise Stevensona* (1850–1894). Ačkoliv se slovo „sebevražedný“ může na první pohled zdát dosti hrubé, je ideální a zakladatelé klubu jej vybrali záměrně, aby odstrašovalo a poukazovalo na nebezpečí, jež budoucí členové při zapojování se do aktivit budou podstupovat. Klub zveřejnil svou první pozvánku v jarním vydání časopisu *san franciské alternativní univerzity bez poplatků Communiversity* roku 1977.⁶⁸

Zakladatelům tohoto klubu a členům šlo především o podnikání aktivit, které byly příliš nebezpečné na to, aby je podnikli individuálně, anebo bylo podstatné dohledat dostatek informací, což by jednotlivcům zabíralo mnoho času, a tak se ideální řešení našlo ve spojení jedinců se stejnými zájmy do jedné skupiny. Všem členům šlo tedy především o zážitek, akce definovali jako události. Události členili do tří skupin, kterými jsou: dobrodružství, kaskadérské kousky a infiltrace. Uvědomovali si, že je pro ně přínosné být členy skupiny, avšak přesto některé z událostí podnikali jako jedinci, protože pouze tak je dokázali naplno prožít. Klub byl volnomyšlenkářský, neměl téměř žádná fixní pravidla – nebylo ani povinné zúčastnit se zasvěcení pro vstup do klubu. Členové zásadně nedávali rozhovory či povolení fotografům, jež nebyli osobně členy klubu, protože *Suicide Club* si stál za podstatou osobního prožitku událostí.⁶⁹

3.2.2. Skupina Action Squad a její historie

Tato skupina byla založena teprve v druhé polovině 90. letech minulého století na minneapolisském kampusu, jedná se tedy stejně jako u *San Francisco Suicide Club* o skupinu, která své členy hledala mezi univerzitními studenty. Jako původní důvod

---

⁶⁸Admin, *The San Francisco Suicide Club Description*, San Francisco 1977; <http://www.suicideclub.com/21/history/the-san-francisco-suicide-club-description-1977/> (1.4.2023).

⁶⁹ [Bob], *Legacy...*, San Francisco 2013; <http://www.suicideclub.com/479/history/legacy/> (1.4.2023).

založení skupiny jsou na oficiálních stránkách actionsquad.org uvedeny dva důvody, kterými jsou alternativa k malému sociálnímu vysokoškolskému vyžití, a především zájem členů skupiny o parní tunely, o kterých se tradovalo, že se ukrývají pod areálem kampusu. *Action Squad* byl při svých výpravách úspěšný, a proto si záhy stanovili nové cíle k prozkoumání. Největší zájem rychle se měnící tým projevoval o tunely a lokality jim podobné jako např. kanalizace. Mezi zdokumentované navštívené podzemní objekty patří například: tunel *Phalen Creek*, tunely *Nicollet Island* přezdívány jako *Satanova jeskyně* a tunely *East Bank Tailrace*. Mimo podzemních objektů, navštěvují i pozemní ruiny všeho druhu od opuštěného pivovaru po sanatoria a nemocnice.⁷⁰

3.2.3. Skupina Cave Clan a její historie

Roku 1986 byla v Australském Melbourne založena nezisková skupina nesoucí název *Cave Clan*. Skupinu založili tři přátelé: Dough, Sloth a Woody, tím nadřazenost jakýchkoliv členů skupiny končí. Klan nemá žádné vůdce, všichni členové jsou si bez ohledu na to, jak aktivní ve skupině jsou. Už z názvu, kdy *cave* v překladu znamená jeskyně, je patrné, co je ve středu hledáčku členů této skupiny. Avšak jeskynní klan se od speleologických skupin liší tím, že jeho členové navštěvují mimo jiné i místa vytvořená člověkem jako například: dešťové odtokové kanály. Ačkoliv odtokové kanály mohou znít špinavě, Austrálie má oddělené odtokové kanály dešťové vody a odpadní vodu, *Cave Clan* se soustředí na kanály určené pro dešťovou vodu. Co se zprvu zdálo, jako volnočasová založena třemi přáteli, se brzy rozrostlo a *Cave Clan* nabíral členy i z jiných australských států, avšak neomezoval se pouze na Austrálii, a tak v následujících desetiletích se rozrostl i do jiných zemí.⁷¹

Cave Clan se stal novátorským, co se týče městského průzkumu, hned v několika věcech. Jako první začali vydávat newslettery v červenci roku 1989, v jejich případě se nazýval *Il Draino*. A pravidelně pořádali od dubna roku 1989 každoroční oslavy zvané *Cave Clan Clannie Awards*.⁷²

---

⁷⁰Reference na oficiální webové stránky skupiny <http://www.actionsquad.org/general.html> (26. 1. 2023).

⁷¹Reference na oficiální webové stránky skupiny. <https://webarchive.nla.gov.au/awa/20160211015735/http://pandora.nla.gov.au/pan/23304/20160211-1247/www.caveclan.org/aboutus.html> (29. 1. 2023).

⁷²Ninjalicious 2005, s. 231.

3.2.4. Skupina Diggers of the Underground Planet a její historie

Přestože největší zastoupení skupin bychom hledali především v anglicky mluvících zemích. Diggers of the Underground Planet z počátku 90. let 20. století jsou moskevskou skupinou, jejíž hlavním členem je Vladim Mikhaljov. Obecně se tato skupina zajímala o to, co se nachází pod povrchem Moskvy, což je i praktičtější, jelikož Rusko obecně k městským průzkumníkům přistupuje s daleko menším pochopením tzn., že pokud jsou městští průzkumníci spatřeni na opuštěných objektech, bývají často vystaveni nebezpečí ve formě ostřelování. Skupina se zapsala do historie především objevem z roku 1994, kdy členové skupiny našli bájný podzemní systém přezdívaný „Metro-2“.⁷³

Metro-2 je projekt budovaný pravděpodobně za doby vlády Stalina, kterého paranoia z atentátu vedla k touze mít tajný podzemní systém chodeb. Realizace projektu byla zahájena po připojení nových linek k Moskevskému metru. Většina odborníků se shoduje na tom, že Metro-2 se vskutku dočkalo realizace. Avšak je otázkou spekulací, jak rozsáhlý se systém stal. Pravděpodobně existují čtyři linky, jež mají spojovat sídlo FSB, tedy Federální bezpečnostní službu Ruské federace s vládními budovami v Kremlu a vládním letištem. Městští průzkumníci potvrdili pouze, že našli vstup do tohoto podzemního systému chodeb, tudíž stále nejsou dostupné zprávy o tom, jak rozsáhlý celý systém je, a zda skutečně existuje propojuje výše zmíněné lokace.⁷⁴

Skupina se rychle rozrůstala, i mimo Moskvu, spolu s narůstajícím zájmem o internet, a tak se mohli stát průzkumníky i lidé, kteří se do té doby do podzemí nepodívali.

3.2.5. Fotograf Jeff Chapman a jeho vliv na urbex

Mimo skupiny, se ale najde i několik jednotlivců, kteří se zapsali do historie městského průzkumu. V této bakalářské práci byl jako zástupce individuálních městských průzkumníků vybrán kanadský urbexer a infiltrátor *Jeff Chapman* (1973–2005), známý také pod pseudonymem *Ninjalicious*. Kromě toho, že je *Ninjalicious* autorem základní literární příručky pro městské průzkumníky: *ACCESS ALL AREAS: a user's guide to the*

---

⁷³ Tamtéž 2005, s. 231.

⁷⁴[Oksanam], *Subterranean Secrets: Moscow's Metro-2 and the DIY-Subway System*, b. m. 2011; <https://www.atlasobscura.com/articles/subterranean-secrets-moscow-s-metro-2-and-the-diy-subway-system> (1.4.2023).

art of urban exploration, jež vyšla roku 2005 zároveň jako pocta jeho životu, krátce před jeho úmrtím.⁷⁵ Chapman je také původním zakladatelem již výše zmiňovaného webu *infiltration.org*. Zároveň mu vděčíme také za pojmenování této aktivity, jako první přišel se souslovím „urban exploration“, tedy „městský průzkum“. Urbex spojuje se sloganem „Take only pictures, leave only footprints“, což lze přeložit jako „Pořid' pouze fotky, zanech pouze stopy“. Jedná se o slogan, který je převzatý od amerických a kanadských ochránců lesa.⁷⁶

Ačkoliv by se mohlo zdát, že se mu osudným stal právě městský průzkum, život Chapmanovi vzala rakovina ve věku 31 let. Jelikož ale věděl, že se blíží jeho konec odhodil strach ze svého odhalení a napsal, již výše zmíněnou publikaci, *Access All Areas*, která se stala prozatím nejkompexnější publikací k městskému průzkumu. Během svého života byl požádán i o několik rozhovorů, na které však ve většině případů odpovídal pouze stručně prostřednictvím e-mailů. S psaním měl zkušenosti od 90. let minulého století, kdy publikoval časopis *Infiltrace* „The zine about going places you're not supposed to go“ což lze přeložit jako „Zine o tom, jak chodit na místa, kam byste neměli chodit“, kde popisoval opuštěná místa v Torontu jako například Michael's Hospital, Union Station a kanalizaci pod St. Clair Avenue.⁷⁷

Ninjalicious ovlivnil díky své aktivní publicistické činnosti celou generaci městských průzkumníků od 90. let minulého století. Prozatím jeho příručka nebyla nikým překonána. Jeho odkaz ve formě webové stránky *Infiltration.org* je udržován i v dnešní době jeho následovníky, a ačkoliv na něm od počátku pandemie poněkud ustála aktivita, dle informací na úvodní stránce je web stále aktivní.⁷⁸ O založení konkrétně těchto webových stránek můžeme hovořit od dubna roku 1997, kdy Ninjalicious zakládá webové stránky. Se stránkami zároveň propojuje již existující weby, mělo se jednat o pět až šest webů, jež se věnovaly stejné aktivitě. Vzhledem k souběžnému zániku webů se vnikem jednoho univerzálního jímž, byl ten od Jeffa Chapmanna není známo přesně o jaké weby se jednalo.

---

⁷⁵ Ninjalicious 2005.

⁷⁶ *The Thrill of Trespass*, https://ebrary.net/69136/geography/thrill_trespass (30. 1. 2023).

⁷⁷ Micallef 2005.

⁷⁸ Reference na oficiální webové stránky <http://www.infiltration.org>

Můžeme si všimnout, že druhá polovina a především konec 90. let byl pro Chapmanna podstatný z hlediska předání „znalostí“ o městském průzkumu. Kromě toho, že zakládá výše zmíněný web a začíná vydávat taktéž zmíněný časopis *Zine*, roku 1999 rozesílá první e-mailový newsletter věnující se urbexu. Newsletter byl rozesílán každého půl roku na e-mailové adresy, jež si Chapmann sám sepsal do seznamu.⁷⁹ Poslední roky svého života trávil psaním knihy, o které je psáno v úvodu této podkapitoly. Publikace je doplněna také o několik jeho černobílých fotografií míst, která navštívil během svých průzkumů. Pravděpodobně jej k velmi aktivní publicistické činnosti vedlo vědomí, blížícího se konce.⁸⁰ Proto podstatnou část svého života strávil po nemocnicích. On sám v interview *Invisible Worlds* z října roku 1999 uvedl, že to byly nemocnice, které ho přivedly k této aktivitě, když se jal po nocích objevovat opuštěná místa těchto zařízení. „*Prozkoumávat všechny místnosti a vidět, kde byly pacienti drženi a zkoumat všechny ty nástroje, které sloužily k jejich léčení. Jít dolů do márnice a technického zázemí. A dokázat se dostat na pár různých místech dostat na střežku*“.⁸¹ S takovým nadšením popisoval své prvotní emoce z městského průzkumu.

---

⁷⁹ <http://www.infiltration.org/history-timeline.html>

⁸⁰ Ninjalicious 2005, předmluva.

⁸¹ Jeff Chapman [Man], 141 Transcript, in: *Invisible Worlds*, [online], b. m. 1999; <https://www.thisamericanlife.org/141/transcript> (1.4.2023).

4. Urbex ve fotografii

Jak bylo zmíněno na začátku v definici urbexu, *Urban Exploration* je fenomén, při jehož vyslovení se nesmí zapomínat na fotografii. Ačkoliv ne vždy je zmíněna na 90 % se s ní počítá, jako se samozřejmou součástí městského průzkumu.⁸² Nasvědčuje tomu i fakt, že veškeré publikace o urbexu v sobě mají velké množství fotografií až na skutečně stručné příručky, jako je např. Anonův *Urbex*⁸³. Katie Wignal v úvodu publikace o opuštěných objektech v Londýně vyzdvihuje, schopnost urbexových fotografií zachytit moment v čase. Protože často je osud pro takové objekty nepříznivý a místo renovace se dočkají akorát stržení, přestože se jednalo v minulosti a důležité budovy.⁸⁴

Ačkoliv je urbex neodmyslitelně spjat s fotografií, nevěnují se mu fotografické encyklopedie. Nanejvýš je v moderních publikacích možné nalézt nenápadné odkazy na urban exploration jako např. v knize fotografie velké obrazové dějiny od Toma Anga z roku 2015. Přestože zde není konkrétně urbexu věnována žádná kapitola, tak jsou v publikaci znázorněny fotografie, které k městskému průzkumu řadíme. Jako taková ukázka nám z této publikace poslouží např. práce manželů Bernda a Hilly Becherových, kteří již v 50. letech minulého století dokumentovali mizící industriální objekty na území Německa.⁸⁵ Fotografie opuštěného objektu je v této encyklopedii prezentována např. od amerického fotoreportéra Eugena Richardse.⁸⁶ Musíme mít na paměti, že ani jeden z výše zmíněných fotografů se nevěnuje čistě urbexové fotografii, avšak je pozitivní vidět v publikacích projevy tohoto fotografického fenoménu, alespoň v malé míře.

Urbexová fotografie se zajisté nemusí líbit všem, ačkoliv oxymorón „krása rozkladu“ je pro mnoho lidí přitažlivý, ale ne každý se rád kouká na loupající se omítku, zrezlé kliky a stromy prorůstající skrz konstrukce objektů. Fotografie, jež lze pořídit při urbexu, jsou jedinečné Todd Sipes, který mimo městský průzkum fotografuje koncerty, tento žánr fotografie přirovnává k heavy metalu, říká o něm, že je stejně „*agresivní, náročný na provedení a často se setkává s nepochopením. Je to žánr, který vyzkouší jenom málokdo z fotografů*“.⁸⁷ Za náročnost provedení kvalitního snímku z městského

---

⁸² Sipes 2017, s. 11.

⁸³ Anon 2016.

⁸⁴ Wignal 2021, s. 6.

⁸⁵ Ang 2015, s. 309.

⁸⁶ Tamtéž, s. 314.

⁸⁷ Sipes 2017, s. 11.

průzkumu, jsou fotografové odměněni jedinečným spojením přírodní zeleně s interiérem objektů. Lze říci, že se jedná o jediný fotografický žánr, při kterém je možné tento aspekt dokonalého a nenuceného propojení přírody s architekturou zachytit.⁸⁸

Kvalitní fotografie a umění obecně by měli mít schopnost předat divákům emoce. Snímky městského průzkumu dokáží působit velmi emotivně. „*Fotografie betonu pukajícího pod náporom kořínků klíčících rostlin a opuštěná města proměněná během několika let nás zanechávají v ambivalentních pocitech radosti i ohrožení*“.⁸⁹ Když se divák zaměří na urbexové fotografie plné rozkladu, dojde k procitnutí, že čas kolem nás nelze zastavit a příroda si postupem času vezme své území zpět. Urbex nám bez příkras ukazuje realitu tohoto světa. Přímý střet se skutečností, v mnoha lidech může vyvolat znepokojivé emoce. Fotografie průzkumníků, na nichž jsou zvěčněny rozpadající se objekty poskytuje lidem náhled na koloběh našeho světa, a přestože jej všichni známe, někdy není lehké ho sledovat. Proto snímky tohoto žánru mohou často působit těžce, a tak je důležité při editaci přebytečně nepodtrhovat detaily, aby fotografie nepůsobily přehnaně. Je dobré mít na paměti, že někdo si fotografii může prohlížet dlouze nebo si ji dokonce chtít vystavit.

Jedním ze základních pilířů kvalitní fotografie, na kterou se člověk bude rád a dlouze koukat, je kromě pečlivé editorské práce také kompozice. Kompozice je jeden z aspektů, jež můžeme ovlivnit, již při pořizování snímku, a proto bychom jí měli věnovat pozornost. Jedná se o jeden z aspektů, který ve většině případů nelze opravit, pokud jej tedy nepodchytíme již při pořizování snímku, je velmi náročné opravit ho, pokud je to vůbec možné. Středem našich kompozic se mohou stát tzv. artefakty (obr. 3), tedy předměty nacházející se na místě. Jsou vhodné především do detailních fotografií, a stávají se praktickým „svědkem“ minulosti (obr. 4). V kapitole s příklady si podrobněji ukážeme jejich funkci.

V případě, že na místě nejsou nalezeny žádné artefakty, přichází na řadu důkladná práce se světlem, jež často proniká chybějícími kusy staveb. Na místě, kde bychom do ničeho neměli zasahovat, musíme pracovat se vším, co působí na první pohled působivě,

---

⁸⁸ Sipes 2017, s. 184.

⁸⁹ DiverZant – Havlíková 2015, s.12.

tedy i s obyčejnými světelnými paprsky. Často lze tento jev dobře pozorovat ve spodních patrech opuštěných objektů (obr. 5, obr. 6).

Problematika urbexové fotografie z hlediska její techniky je podrobně rozebrána v knize, která je jedním z podstatných zdrojů pro tuto bakalářskou práci *Urban fotografie – Jak fotografovat a upravovat snímky opuštěných míst* z roku 2017.⁹⁰ Jedná se o jedinou publikaci věnující se urbexu čistě z fotografické stránky.

---

⁹⁰ Sipes 2017.

5. Srovnání českého a zahraničního přístupu k urbexu

Kapitola o historii urbexu již stručně nastínila, jaký je a byl zahraniční přístup k městskému průzkumu, tedy především ve spojených Státech Amerických. Průzkumníci v České republice se nijak výrazně neliší v přístupu k urbexu, jelikož všichni vychází ze stejných pravidel. Největší vliv na provozování této aktivity mají dva faktory, kterými jsou zákony a dostupné objekty v dané zemi. V následujících odstavcích si ukážeme, jak se liší přístup z hlediska zákona, s čímž souvisí také, jak okolí vnímá městské průzkumníky, jelikož právě přihlížející občané často upozorní např. policii na urbexery.

Je zřejmé, že urbex je aktivita stojící na hraně zákona. Jelikož má každá země jinak stanovený trestní zákoník, je důležité prostudovat si jej předtím, než se rozhodneme podniknout nějakou výpravu do opuštěné lokality v zahraničí. Přístup k městskému průzkumu z hlediska tolerance jeho legálnosti se v některých zemích výrazně liší. Máme štěstí, že Česká republika je vcelku benevolentní, co se týče městských průzkumníků a mnohdy, stejně jako v USA, stačí předstírat, že jsme se na místě octli omylem. Tak jako to ve své publikaci *Access All Areas* uvádí *Ninjalicious*, který popisuje své zkušenosti z Kanady. Sám tuto taktiku upřímně nazývá „playing dumb“, tedy „hrát hloupé“, a doporučuje ji používat.⁹¹

Je podstatné uvědomit si, že ačkoliv budeme „hrát hloupé“, stále porušujeme zákon tím, že vstupujeme na soukromý pozemek. Ačkoliv se o pozemky a budovy na nich stojící často nikdo nestará, a právě jejich zchátralost je středem našeho zájmu, stále někomu patří a jsou tak soukromím vlastnictvím. Je tedy důležité počítat s následky, které mohou přijít. V České republice to bývá ve většině případů pouze domluva, maximálně pokuta, poté co průzkumník vysvětlí, že mu jde čistě jen o fotografie a nepřišel nic devastovat ani krást. Když se ale česká urbexová skupina „Urbex team Kralupy“, vydala na průzkum do Belgie v červnu roku 2015, jeden z jejích členů *Michal Seidl* na své facebookové stránce zveřejnil status „*S politováním vám musíme oznámit, že dnes nás nachytala belgická policie a zmařila naši šestidenní práci. Momentálně sedíme opuštěni na policejní stanici, kdesi v Belgii a čekáme na právního zástupce. Snad nás pustí alespoň*

---

⁹¹ *Ninjalicious* 2005, s. 43–45.

na kauzi“.⁹² Výpravy se účastnila i *Barbora Faiglová*, spoluautorka publikace o urbexu „URBEX – opuštěná místa v Čechách“,⁹³ stojící za stránkou vystupující na sociálních sítích pod názvem „Opuštěná místa“.⁹⁴ Celá akce dopadla dobře a skupina byla eskortována zpět do České republiky. Z hlediska fotografie bych se zaměřila na ocitovanou část, jež hovoří o zmaření několikadenní práce. Můžeme v tom totiž vidět i požadavek policie na smazání fotografií, jež byly pořízeny na soukromých pozemcích.

Nyní se přesuneme k druhému z výše zmíněných faktorů, kterým je dostupnost objektů v daných zemích. Tento faktor musíme chápat jako dostupnost druhů staveb, protože v některých zemích se nachází mnoho specifických druhů staveb. Jako příklad nám poslouží Francie a Belgie, které jsou známé pro své opuštěné zámky (př. *Chateau Congo*⁹⁵). Spojené státy americké jsou naopak známé pro své industriální budovy (jako je tomu ve výše zmiňovaném Detroitu) a v některých státech Afriky se nachází mnoho kompletně opuštěných vesnic či bývalých měst tzv. „ghost towns“, což lze přeložit jako města duchů (př. *Oumaradi*⁹⁶). Samozřejmě to neznámá, že by se v daných zemích nacházely pouze výše zmíněné typy opuštěných staveb, ale tvoří jejich značný podíl, a tak např. od amerických průzkumníků očekáváme spíše industriální fotografie než romantické ruiny. V následujícím odstavci se zaměříme na situaci v Česku.

V České republice máme poměrně různorodé stavby, a tak si průzkumníci mohou vybrat, na jaký typ objektů se zaměří. Nachází se zde vše, od zámků, přes vily, až po bývalé doly a opuštěné nemocnice. Na rozdíl od Asie, Afriky či USA se na našem území nenachází opuštěné celé čtvrti měst, popřípadě kompletní města. Až do roku 2014, měla Česká republika opuštěné celé sídliště přezdívané Boží dar, jednalo se o tajné sovětské sídliště, kam byl vstup povolen jen se speciálním povolením. Na sídlišti se kromě panelových domů nacházela i nemocnice s pitevnou, kino, bazén a vše, co bylo potřeba

---

⁹² Michal Seidl, *Facebookový status*, Westerloo 2015; https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0MtuFd5Ysa7DzH7HJ43VWZvfHbjTDigKyL2Dk58MiMKiBRtYWA6njNiP2ferIakbTI&id=218183838305383 (1.4.2023).

⁹³ Faiglová – Havlíková 2015.

⁹⁴ Facebook <https://www.facebook.com/OpustenaMista?fref=ts>, Instagram <https://www.instagram.com/opustenamista/?hl=cs>, Oficiální webové stránky <https://www.opustenamista.cz/belgie-be> (24.1.2023).

⁹⁵ Kerrigan 2018, s. 184.

⁹⁶ le Carrer 2013, s. 26–30.

k udržení chodu tohoto „městečka“, aniž by se přišlo k jeho odhalení.⁹⁷ Nevyužívané ruiny sídliště byly demolovány především mezi lety 2014–2015.

Další aspekt, jež ovlivňuje městský průzkum a liší se v jednotlivých zemích, je vyspělost daných zemí. Čím vyspělejší země bude, tím méně opuštěných a zchátralých staveb se v ní bude nacházet a když už, tak k nim bude přistupováno více s respektem. Tzn. že průzkumníci často naleznou stavby ještě vybavené (alespoň z části) a nezřídka se může stát, že budou tzv. „zapečetěné“, což znamená, že se do nich nebude možné dostat, jelikož okna a dveře budou uzamčené či zastavěné cihlami atd. Přestože v České republice nemáme mnoho vybavených objektů, často se můžeme setkat se zapečetěnými stavbami, a to především ve městech. Tento aspekt se tedy na podobě objektů razantně promítne a ovlivní tak fotografie průzkumníků. „Vybavený“ objekt se oproti prázdným stěnám fotí daleko lépe a má více co nabídnout, avšak pokud je urbexer dostatečně zběhlý, ve fotografii, dokáže poznat, na co se zaměřit v kompletně vybydlených objektech, aby jeho fotografie stále působily zajímavě a dokázaly přivolat pozornost společnosti, jež může vést k řešení otázky co s daným objektem bude?

Jistě by se daly najít i další faktory, jež mohou ovlivnit urbex. Jedním z dalších je například historie a dějiny daných zemí. Historie se často dotýká velkých opuštěných míst. Tak tomu bylo i u již zmiňovaného Božího Daru, kdyby ruští vojáci nikam neodešli, pravděpodobně by sídliště fungovalo dále. V následující kapitole se dostaneme ke konkrétním urbexovým příkladům, které rozebereme podrobněji.

---

⁹⁷ Antonín Havlík, *Navštívili jsme zbytky sídliště duchů kousek za Prahou. Využívali ho sovětsí vojáci, od 90. let zůstalo neobydlené*, b. m. 2018; <https://refresher.cz/52878-Navstivili-jsme-zbytky-sidliste-uchu-kousek-za-Prahou-Vyuzivali-ho-sovetsti-vojaci-od-90-let-zustalo-neobydlene> (1.4.2023).

6. Urbex za našimi hranicemi

V předchozích kapitolách jsme si ukázali, jak nám podobný a zároveň odlišný od nás je urbex za našimi hranicemi. Obecně lze říci, že opuštěné stavby, mimo Českou republiku, můžete rozdělit na stavby na východ a na západ od nás. „*Ale nejen západ je plný zajímavých míst. I východ má hodně do sebe. Zatímco západní země navštěvují spíš vyznavači honosných sídel, východ má co ukázat obdivovatelům opuštěných sovětských monumentů*“.⁹⁸ V této kapitole bakalářské práce bude pozornost věnována konkrétním příkladům, u kterých bude nastíněna stručně jejich historie, objasníme si důvod, proč byla místa opuštěna (pokud byl důvod v některém ze zdrojů objasněn) a představíme si, jak dnes vypadají. Jako první příklad bude uvedeno notoricky známé město duchů, na nějž měla zásadní vliv katastrofická událost, jež se stala v 80. letech minulého století. Jedná se o *Pripjat'*, která reprezentuje východní urbex. Město se nachází na Ukrajině a je známým městem duchů i pro laiky. Poté se přesuneme k druhému příkladu, jež reprezentuje urbex na západ od nás a je situovaný v Belgii, ze které jsem vybrala zámek přezdívaný *Château Congo*.

6.1. Historie, důvod opuštění a současnost města Pripjat'

Město Pripjat' se stalo notoricky známým opuštěným městem, do kterého se dokonce pořádaly zájezdy urbexového rázu prostřednictvím cestovních kanceláří jak českých, tak zahraničních (př. *CK SEN*). Zmiňuje se o tom i *Katka Havlíková* v knize *Urbex.cz: „Zakázaná zóna je dnes turistickým cílem, atrakcí. Svým způsobem už ani není opuštěná. Ročně ji navštěvovalo až deset tisíc turistů. V roce 2011 například ukrajinské úřady zakázaly organizované výlety do Pripjati, protože výtěžek ze zájezdů končil neznámo kde*“.⁹⁹ Místo si i přesto dokázalo zachovat svou jedinečnou atmosféru postapokalyptického města duchů (obr.7), a to díky nebezpečí, jež stále číhá ve zdech a předmětech nacházejících se tři kilometry severozápadně od místa jedné z největších jaderných katastrof minulého století.

Řeč je o výbuchu čtvrtého reaktoru v Černobylské jaderné elektrárně. „*Desetikilometrová evakuační zóna se, jak ji úřady stanovily několik hodin po výbuchu reaktoru, během několika dní významně rozšířila, a své domovy muselo opustit více než*

---

⁹⁸ DiverZant – Havlíková 2015, s. 174.

⁹⁹ Tamtéž, s. 176.

*130 000 lidí žijících v okruhu 30 kilometrů od místa nehody. Evakuaci bylo nutné provést neprodleně, a tak za sebou lidé nechali vše, co neodmyslitelně patří k životu včetně škol, nemocnic, hřišť, kanceláří i továren“.*¹⁰⁰ Je důležité zmínit, že se nejedná o jediné místo, jež se stalo opuštěným kvůli katastrofě takového rázu. Mezi další taková místa řadíme např. japonskou *Fukušimu*, jejíž dva reaktory vybuchly v důsledku přehřátí, jež způsobila vlna tsunami.

Nyní si stručně objasníme vztah Pripjati k Černobylské jaderné elektrárně. Pripjat' měla být soběstačným městem, určeným pro zaměstnance elektrárny a jejich rodiny. Jednalo se tedy o nové město mladé generace. Město samotné nemá nijak dávnou historii, zásadní událostí je právě zmiňovaný výbuch elektrárny, pro jejíž zaměstnance bylo město v 70. letech vybudováno. Jelikož se jedná o tak zásadní událost, která se stala důvodem pro tisíce lidí navždy opustit své domovy, je důležité stručně si objasnit, co se osudné noci stalo. K výbuchu došlo v noci z pátku 25. dubna na sobotu 26. dubna roku 1986, když „v 01:23:40 stisknul operátor tlačítko během experimentu prováděného pro zajištění bezpečnosti v Černobylské atomové elektrárně. Chyba v projektování způsobila roztavení ochranné vrstvy reaktoru a únik oblak radioaktivních spadů, které zamořily celou severní polokouli“.¹⁰¹ Jak je výše zmíněno, tato havárie měla za následek rychlou evakuaci několikakilometrového okruhu, ve kterém se nacházela i Pripjat', a tak lidé zde žijící odešli pouze s nutným minimem.

Díky tak rychlému odchodu, se ve městě doslova zastavil čas pár hodin po katastrofě, kterou nikdo nečekal. Proto Pripjat' lze na fotografie zachytit jedinečně, především co se týče detailů. Jistě je dechberoucí vidět fotografii zchátralého a opuštěného celého sídliště, ale jsou to právě detaily ve formě hraček v místní školce a v dětských pokojích (obr. 8) nebo nevyužité plynové masky (obr. 9), které činí urbexovou fotografii poutavou. Obzvláště pro české průzkumníky, kteří jsou zvyklí na našem území nacházet téměř pouze kompletně vykradené objekty. O důležitosti „artefaktů“ se zmiňuje i *Todd Sipes*, autor příručky o focení urbexu: „*Osobně považuji artefakty za ty nejzajímavější věci, které můžete na opuštěných místech fotit. Věci, které tam někdo nechal a které tam nerušeně ležely od uzavření budovy, vám vyprávějí skutečný příběh toho místa. [...] Nezáleží na tom, kolik máte v záběru úžasné se odlupující barvy*

---

¹⁰⁰ Kerrigan 2018, s. 89.

¹⁰¹ Běloruské velvyslanectví 2001, s. 3.

*a rozkladu, pořád to bude působit jako prázdný a nijaký prostor“.*¹⁰² Samozřejmě se vykrádání nevyhnulo ani tomuto městu, zloděje nezastavilo ani potencionální nebezpečí radioaktivity, která se stále drží v malém množství v předmětech, často tak ukradené předměty velmi rychle přeprodovali, aniž by přiznali jejich původ. Kromě zlodějů „na vině jsou i nenechavci útočící na budovy téměř okamžitě po havárii, stejně jako úředníci, kteří rozhodli, že musí být znehodnoceno nebo zlikvidováno původní vybavení domácností, včetně osobních věc. Mělo se tím zabránit evakuovaným, aby se chtěli do zóny vrátit“.¹⁰³ Přesto se ale v zóně stále nachází dost drobných detailů, které dosvědčují, jak málo času měli obyvatelé města na sbalení svých osobních věcí.

Jaká je aktuální podoba tohoto města duchů, se nám snažil zprostředkovat Darmon Richter ve své příručce po Černobylské zóně. Autor už na začátku publikace zmiňuje, že z tohoto města už neměl pocit jako z místa, jež je určeno lidem, protože místo si už převzala příroda. Asfaltové silnice pomalu pohlcuje zem, budovy pomalu ztrácejí tvary, místy už není poznat, kde končí město a začíná les. Richter Černobylskou zónu nechce vnímat negativně, ale snaží se v této katastrofě najít i pozitivní stránku. Opuštěnou oblast přirovnává k Edenu osídleného vědci, kteří prozkoumávají „živý památník křehkosti civilizace“, kde jsou skryté vesnice a města v zemi jinak patřící stromům.¹⁰⁴ Samozřejmě se od roku 2020, kdy byla kniha napsána, změnila situace. Můžeme se pouze domnívat v jakém stavu je Pripjat' a nejen ta. V dnešní době válečného konfliktu obzvláště po tom, co byla oblast dobита ruskými vojsky, kteří zde měli porušovat zásady bezpečnosti.

6.2. Historie, opuštěnost a současnost *Château Congo*

Nyní se přesouváme od postapokalyptických pohledů na město duchů do romantické ruiny belgického neoklasicistního zámku *Château Vyle-et-Tharoul*, který dobře prezentuje, jak často vypadá urbex na západ nás. Zámek má základy ze 40. let 18. století a dostaven byl roku 1910. Mezi fotografy se stal známějším pod přezdívkou *Château Congo*. Přezdívkou si objekt získal díky jedinečnému interiéru, který byl zdoben pestrobarevnými tapetami, jež v městských průzkumnících evokovaly Afriku (obr.10). Sídlo si nechala postavit rodina *Lamarche-Francotte*, která později zámek prodala hraběti *Alphonsi de Meeûs*. V průběhu druhé světové války, roku 1940, bylo sídlo využito

---

¹⁰² Sipes 2017, s. 86–91.

¹⁰³ DiverZant – Havlíková 2015, s. 176.

¹⁰⁴ Richter 2020, s. 13–14.

německým vojskem jako jejich tábor, totéž se opakovalo ještě roku 1944, tentokrát však místo Němců zámek využívali američtí vojáci, kteří z budovy vystěhovali většinu vybavení.¹⁰⁵

K historii budovy bylo řečeno vše podstatné a nyní se dostáváme k části, ve které si představíme, jak se na zámku podepsal čas. Michael Kerrigan, ve své knize o městském průzkumu, popisuje, jaký dojem v něm již opuštěný objekt vzbuzoval. V rozpadu této konkrétní stavby vidí eleganci spolu s krásou, a proto zámek řadí do romantických ruin, o nichž tvrdí, že: *„Bez ohledu na to, s jakou výmluvností nám opuštěné stavby do ucha zpívají píseň o ztraceném bohatství, životních útrapách a odchodu do exilu, stejně se mezi ruinami nedokážeme ubránit romantické idyly. Přesně takový dojem budí belgický zámek přezdívaný Chateau Congo“*.¹⁰⁶ Z dohledaných fotografií je vidět, že v interiéru zůstal alespoň těžký nábytek, jako např. pohovka, křesla (obr.11.) a postel, který tak slouží jako autentický artefakt, jež doplňuje fotografie urbexerů. Jelikož zámek má hned v několika pokojích umístěno křeslo odkazující na zašlý luxus vraťme se nyní k Sipesově příručce pro focení urbexu, jež popisuje, že „fenomén“ urbexové fotografie, je spojený s focením židle či křesla v opuštěných stavbách. *„Skoro vždycky, když prozkoumávám opuštěné místo najdu tam postavenou židli. Místo samo může být zničené a v troskách, ale bez výjimky tam zůstane alespoň jedna osamělá židle. [...] Židle je skvělý kompoziční prvek, který vaši fotku doplní“*.¹⁰⁷ Je vidět, že autor tohoto tvrzení je cizinec, protože stavby v České republice často nemají ve svém interiéru ani židli, ale co se týče světového urbexu můžeme tento „fenomén“ sledovat v několika zemích, jako např. v tomto případě, tedy v Belgii.

Britská průzkumnice, která sídlo navštívila roku 2014, na svém blogu popisuje, v jakém stavu jej našla: *„Dům byl dokonalým příkladem čistého rozkladu a uvnitř byl velmi nebezpečný [...] Horní patra byla úplně zhroucená i s krásným nábytkem, který zůstal v místnosti se štukově zdobenými detaily na stropě. Bylo z toho jasné, že to byla kdysi velkolepá budova“*.¹⁰⁸ Dnes si už ale zámek v tomto stavu nikdo neprojde, protože jej v červenci roku 2016 zakoupil investor, a tak se budova dočkala rekonstrukce, během

---

¹⁰⁵ <https://www.urbex.nl/chateau-vyle/> (9.3.2023).

¹⁰⁶ Kerrigan 2018, s. 184.

¹⁰⁷ Sipes 2017, s. 90–91.

¹⁰⁸ [Rebecca Bathory], *Belgium Chateau Congo*, b. m. b. d.; <https://www.rebeccabathory.com/blog/belgium-chateau-congo> (2.4.2023)

které zde byly vybudovány byty.¹⁰⁹ Plány investorů zachraňují i stavby na území České republiky, jako příklad si uveďme *Barrandovské terasy*, jejichž rekonstrukci můžeme momentálně pozorovat.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ <https://www.urbex.nl/chateau-vyle/> (9.3.2023).

¹¹⁰ Filip Savier, Forbes History: Memento nad Vltavou. Ukradené a zničené Barrandovské terasy se znovu staví, in: Forbes 2020; <https://forbes.cz/forbes-history-memento-nad-vltavou-ukradene-a-znicene-barrandovske-terasy-se-znovu-stavi/> (25.4.2023).

7. Urbex v Čechách

V předešlých kapitolách byla objasněna aktivita urbex a s ní aktivity související. Dále bylo popsáno, jakým stylem se mu průzkumníci věnují v České republice. Zároveň už v této bakalářské práci zaznělo několik příkladů opuštěných staveb na našem území. V této kapitole si udáme dva konkrétní příklady městského průzkumu, kterým se budeme věnovat trochu podrobněji. Prvním příkladem, jenž si zde udáme, je bývalý cínový důl Rolava, který je v dnešní době hojně využíván filmaři či fotografy jako působivá kulisa. Poté si představíme kostel sv. Jiří v Lukové, který se stal světoznámým urbexovým místem, avšak jeho průzkum se v dnešní době již liší od klasického chápání urbexu. Čím je kostel jiný, bude představeno v jeho vlastní kapitole.

7.1. Historie, opuštěnost a současnost cínového dolu Rolava

Bývalý cínový důl Rolava, jež se nachází na území Karlovarského kraje v okrese Sokolov, je jednou ze známých opuštěných staveb na našem území. Nyní si stručně objasníme minulost objektu. Důl sloužil k hlubinné těžbě cínu, kromě toho zde byla pozornost věnována i úpravě vytěžené rudy. Cín se v tomto regionu těží již od 16. století, avšak stavba konkrétně tohoto dolu na Rolavě v přírodní rezervaci započala až na začátku 40. let 20. století firmou *Pittel-Brausewetter* a od roku 1943 probíhala v dole těžba. Závod byl majetkem berlínské společnosti *Zinnbergbau Sudetenland GmbH*.¹¹¹ Šachta I. byla během svého prvního roku provozu hluboká pouhých 62 metrů a během pár následujících let byla prohloubena až na 120 metrů. Nedaleko byla poté zbudována šachta II., jež dosahovala hloubky až 175 metrů. Protože důl vznikl a byl v provozu v období 2. světové války, souběžně s ním vznikl nedaleko i zajatecký tábor pro Francouze a Rusy, jehož obyvatelé byly v závodě „zaměstnávání“. Údajně zde mělo takto pracovat až 3 000 zajatců, což tvořilo 50 % až 60 % zaměstnanců. Když ke konci války přes důl prošli Američani a Rusové, dozorcí a následně i zajatci ve velkém opouštěli komplex, a tak společně s válkou skončila i těžba v dole a jeho provoz už nikdy nebyl obnoven.¹¹² Polohy jednotlivých šachet a jejich následné průzkumy jsou podrobně zmapovány v publikaci *Historie cínového hornictví v západním Krušnohoří*.¹¹³

---

¹¹¹ Němec 1979, s. 39.

¹¹² DiverZant – Havlíková 2015, s. 43–46.

¹¹³ Rojík 2000.

Přestože pravděpodobně jen průzkumníci či lidé žijící v okolí dolu vědí o jeho historii a znají jeho polohu, důl se stal celostátně známým, díky zájmu českých filmařů. Jako kulisy rozpadající se pozůstatky stavby posloužily např. v seriálu *Rapl* (2015), který byl projektem *České televize*. Ačkoliv období, díky němuž byl důl lákavým cílem pro televizní fanoušky, je už pryč u konce, určitě byl pro známost lokality jedním ze zásadních bodů: „*Vlna Rapla, kdy lidi zajímaly jen filmařské lokace, je, myslím, už pryč. Ted' se tu objevují lidé z nejrůznějších koutů republiky, kteří nemíří jen ke zchátralé továrně [...] a jsou nadšeni z těch zapomenutých lokalit, kde je vidět nedotčená část přírody*“.¹¹⁴ Protože se místo nachází v lesích, můžeme zde pozorovat unikátní propojení přírody s pozůstatkem lidské činnosti.

Propojení přírody s architekturou je jedním z aspektů urbexové fotografie a na rozdíl od interiérového vybavení objektů máme záruku, že se na místě bude nacházet téměř vždy, proto bychom ji měli využít a zachytit ji na fotografii. „*Život přírodních organismů, které si „berou zpět své území“, slouží jako skvělá symbolická protiváha k zániku a rozkladu lidských staveb. Jen velice málo fotografických žánrů dokáže takové podmínky zachytit, obzvlášť ve velkolepém měřítku celých budov*“.¹¹⁵ U tohoto areálu to platí především, protože leží přímo v lese, a tak, když se odvážnějším průzkumníkům podaří překonat pobořené části schodišť a dostanou se tak až na vrchní patra, ze kterých se jim naskytne pohled na les pohlcující skelet cínového dolu (obr.12). Fotografie z vrchních pater působí poněkud iluzivním dojmem. Téměř, jako kdyby se autor nacházel stále v lese na zemi, proto je důležité řádně promyslet kompozici, na níž je chtěné zachytit i průhledy do spodních pater, aby si divák uvědomoval, že hlavním předmětem našeho zájmu je stále opuštěný a chátrající objekt (obr.13). Není ale od věci věnovat pozornost detailním fotografiím, na takovémto místě se může jednat např. o přírodní jevy jako jsou malé stromky rostoucí z betonových konstrukcí (obr.14).

---

¹¹⁴ Jitka Dolanská, *Do rezervace mířili turisté kvůli seriálu Rapl, ted' už je láká příroda*; https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/rolavska-vrchoviste-krusne-hory-turiste-rudolf-kovarik-priroda.A210817_622294_vary-zpravy_ba (2.4.2023).

¹¹⁵ Sipes 2017, s. 84.

Je poutavé vydat se i do míst bývalého zajateckého tábora, který přestože je téměř ze stejné doby, dopadl daleko hůře. Pokud les prozkoumáme pozorně, nalezneme v určitých místech zbytky zdí, ale pokud bychom neznali historii místa, tak bychom řekli, že se zde spíše nacházelo dávno v minulosti pouze pár malých chatek (obr. 15). Toto místo je dobrým příkladem toho, jak moc záleží na druhu materiálu, jež je na stavby použit, jelikož rozdíl, v jakém se dochovaly obyčejné cihlové přídomky, oproti betonovému dolu, je skutečně patrný již na první pohled.

7.2. Kostel sv. Jiří v Lukové aneb urbex jako záchrana

Ačkoliv se tato práce zabývá primárně fotografií, jak si nyní ukážeme, fotografie není jediná, jež se může stát potencionální záchranou opuštěných objektů. Kostel sv. Jiří v Lukové byl dlouhou dobu jedním z mnoha obyčejných opuštěných kostelů ve čtvrtém havarijním stavu dle Národního Památkového Ústavu. Historie sahá až do poloviny 14. století, do níž lze datovat presbytář a obvodové zdivo lodi. Jednolodní kostel byl v 18. století upraven do barokní podoby, z níž pochází pravděpodobně vítězný oblouk, okna a krov. Poslední úpravy jsou z druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století, při nichž byla přistavěna věž a zazděno okno sakristie.¹¹⁶ Od roku 1968 je však opuštěný. V tomto případě je důvod opuštěnosti prostší než ve většině ostatních. Při rutinním pohřbu roku 1968 se zřítil strop a místní obyvatelé událost pochopili jako zlé znamení a poté byl kostel uzavřen. Dle římskokatolického kněze, *Antonína Podlahy*, jež sloužil i jako generální vikář pražské arcidiecéze se nejednalo o jediné neštěstí, které postihlo tento kostel. V minulosti měl kostel zasáhnout i požár.¹¹⁷ Stavbu si roku 2012 zvolil Jakub Hadrava, jako místo, kde bude prezentovat své sochy duchů (obr. 16), jež byly součástí jeho bakalářské práce. Působivá instalace, která se v kostele nachází od roku 2012 nepřetržitě, má i neméně působivé pozadí. Hadrava sochy vytvořil na místě, za pomoci dobrovolníků. Každý dobrovolník byl přikryt strategicky rozmístěným igelitem, na který byly následně kladeny krajky a prostěradla, jež se nakonec zalily sádrrou. Práce jistě nebyla snadná ani pro dobrovolníky, kteří tak museli zůstat několik hodin, aby byl výsledek efektní.¹¹⁸

---

¹¹⁶ Kostel sv. Jiří, <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jiri-18374882> (25.4.2023)

¹¹⁷ Podlaha 1909, s. 39.

¹¹⁸ Faiglová – Havlíková 2014, s. 79-83.

Kostel se tak stal hojně navštěvovaným místem, a to nejen českými návštěvníky. V tom lze vidět spojitost s fotografií, jelikož bez upozornění na sochy prostřednictvím fotografických snímků by se informace o této pozoruhodné expozici pravděpodobně nerozšířila v takové míře. Je krásně vidět, že i socha může pomoci opuštěné stavbě, dostat se do středu zájmu turistů z celého světa. Zájem zahraničních fotografů o takový neobvyklý urbex je patrný i z publikace *Forbidden Places: Exploring Our Abandoned Heritage*,¹¹⁹ na jejíž přebal se autoři rozhodli nechat otisknout pohled z kostela v Lukové. Na tomto příkladu je také dobře vidět, že široké veřejnosti není osud opuštěných staveb lhostejný, ukazuje to solidarita návštěvníků, díky níž je kostel postupně opravován.¹²⁰

---

¹¹⁹ Margaine - Margaine 2015.

¹²⁰ <https://www.lukova-kostel.cz/kostel-sv-jiri/oprava-kostela> 11.4.2023.

Závěr

Bakalářská práce objasnila nejen pojem urbex, ale i pojmy s ním související, jež jsou podstatnou částí pro řádné pochopení tohoto fenoménu. Ačkoliv se fenoménu věnuje poměrně mnoho lidí z celého světa, málokdo u této aktivity vydrží. Domnívám se, že detailní vysvětlení, díky kterému i laik porozumí zde zvoleným pojmům, jako jsou *urban exploration*, *teorie rozbitých oken*, *industria*, *tafofilie*, *graffiti* a *psychogeografie*, kterým bylo v této bakalářské části věnováno mnoho pozornosti, dokáže napomoci lidem uvědomit si, že urbex je seriózní aktivitou.

Jak vyplývá z této bakalářské práce, urbex bez fotografického hlediska již v dnešní době není považován za urban exploration v pravém slova smyslu. Fotografie se může stát prostředkem jež povede k záchraně opuštěných objektů stejně dobře jako silnou zbraní. Proto musíme myslet na to, co konkrétně světu prezentujeme, a jak podrobné informace sdělujeme. Pokud známe pravidla urbexu a víme, jaké poselství v sobě aktivita skrývá, není těžké odhadnout, jaké množství informací, jež je vhodné prezentovat tak i důvěryhodnost osob, kterým lze sdělovat detailnější informace. Takovou vhodnou osobou může být např. developer, který v objektu vidí budoucí potenciál, jako tomu bylo např. u *Château Congo*. Takové příklady máme i v České republice, velmi známá je především obyvatelům Prahy kulturní památka *Barrandovské terasy*, na kterých již několik let můžeme pozorovat rekonstrukci, která bývalou restauraci postupně proměňuje v hotel. Fotografie je tak vlivným prostředkem, který dokáže zaujmout masy lidí na různých místech od sociálních sítí, až po noviny a časopisy. Je jen na nás, zda budeme její moc korigovat v prospěch objektu či naopak. Některé objekty však i přes velkou popularitu zůstávají stále opuštěné, jako je tomu např. u cínového dolu na Rolavě, jehož ruiny jsou hojně využívány fotografy a filmaři pro jedinečné zachycení propojení přírody s architekturou, čímž se dostáváme k naprosto unikátnímu aspektu, který v takové míře v žádném jiném druhu fotografie nelze nalézt.

Funkce fotografie nekončí ani v případě, když se nám objekt podaří takto zachránit, ba naopak tehdy snímek nabírá na tzv. historické hodnotě, kdy je jedinečným svědkem a prostředníkem minulosti. A ačkoliv se jedná o smutnou část historie staveb, je důležité, aby byla zdokumentována. Urbexová fotografie může posloužit např. i jako ukázka toho, že fatální stav objektů nemusí být vždy poslední fází před stržením či spadnutím budov, jako tomu bylo např. u belgického *Château Congo*.

Stejně tak, jako jsou různorodé důvody, proč místa zůstávají opuštěná od velkých jaderných katastrof, až po nenaplněná očekávání od míst, jsou různorodé i cesty, jakými místa můžeme dostat do středu pozornosti. Zcela unikátní případ jsme si ukázali na stručném příkladu s kostelem sv. Jiří v Lukové. Kde se záchranou kostela, který byl částečně opuštěn i ze strachu místních z objektu, staly sochy, jež připomínají duchy. Ačkoliv nám tento případ může připadat na první pohled bizarní, uvědomíme-li si, že jedním z faktorů, jež přispěl k opuštěnosti, byl právě i strach lidí z tohoto místa. Hlavní je, že objekt se působivé instalaci podařilo zachránit.

Po důkladném prozkoumání dostupných zdrojů, lze říci, že o urbexu bylo vydáno poměrně mnoho publikací, ačkoliv se jedná spíše o zahraniční tituly. Avšak aby autoři dodržely pravidla městského průzkumu, často jsou publikace pojímány stručně, co se týče textové části. Proto je obzvláště v dnešní době vhodné čerpat i z internetových zdrojů, jež poskytují často více informací, především, pokud se snažíme dohledat nějakou konkrétní stavbu. Jelikož se jedná o fenomén, často o městském průzkumu bývají publikované i články v novinách a v časopisech viz cínový důl Rolava či Barrandovské terasy. Nicméně pocítuji nedostatek zdrojů, především v tištěné formě, pokud hovoříme o urbexu v přímém spojení s uměním, tedy fotografií, a ne pouze jako o aktivitě. V případě, že se publikace více věnuje fotografii, v ní často chybí text, např. u zmiňované *Abandoned Planet*.¹²¹ Nedostatek tohoto typu publikací si povšiml i *Todd Sipes*, jež je momentálně jediným, který vydal přehlednou knihu věnující se fotografii ve fenoménu urban exploration, ve své knize *Urban fotografie: Jak fotografovat a upravovat snímky opuštěných míst*, v jejímž úvodu si na tento nedostatek taktéž stěžuje. Nezbyvá než doufat, že se v budoucnu urbexový fenomén stane samostatným oficiálně uznávaným žánrem, který bude součástí např. i fotografických encyklopedií. Fotografie městských průzkumníků by se měla stát stejně uznávanou, jako ostatní fotografické žánry, kterými jsou např. fotografie architektury, akt či fotožurnalismus atd. Zájem široké společnosti bez ohledu na národnost obyvatel jistě svědčí o touze lidí dozvědět se o tomto fenoménu více informací a touze setkávat se častěji s tvorbou urbexerů.

---

¹²¹ Govia, 2014.

Seznam bibliografie

Bibliografie:

- ANG 2015

Tom Ang, *Fotografie: Velké obrazové dějiny*, Praha 2015.

- ANON 2016

Chris Anon, *Urbex: Urban Exploration For Beginners: Discover abandoned Buildings, hidden cities & Access All Areas*, b.m. 2016.

- BARNBROOK – SOMERSET HOUSE 2022

Barnbrook – Somerset House, *Somerset House announces landmark exhibition, The Horror Show!, exploring 50 years of creative rebellion 27.10.2022-19.2.2023*, Tisková zpráva, London 2022.

- BARTER – MARBAIX 2013

Daniel Barter – Daniel Marbaix, *States of Decay*, Great Britain 2013.

- BĚLORUSKÉ VELVYSLANECTVÍ 2001

Běloruské velvyslanectví, *Černobyl: katastrofa, která pokračuje*, České Budějovice 2001.

- COVERLEY 2010

Merlin Coverley, *Psychogeography*, Hertfordshire 2010.

- DIVERZANT – HAVLÍKOVÁ 2015

DiverZant – Kateřina Havlíková, *URBEX.CZ: Krása zániku*, Praha 2015.

- DVOŘÁKOVÁ – FRAGNER – ŠENBERGER 2007

Eva Dvoříková – Benjamin Fragner – Tomáš Šenberger, *Industriál _paměť_ východiska*, Praha 2007.

- FAJGLOVÁ – SVÍTILOVÁ 2015

Barbora Fajglová – Dana Svítlová, *Tafofil: Krása a tajemství hřbitovů*, Praha 2015.

- FAJGLOVÁ – HAVLÍKOVÁ 2015

Barbora Fajglová – Kateřina Havlíková, *URBEX: opuštěná místa v Čechách*, Praha 2015.

- FRAGNER – VALCHÁŘOVÁ A KOLEKTIV AUTORŮ 2008

Benjamin Fragner – Vladislava Valchářová a kolektiv autorů, *Industriální topografie: architektura kontroverzí*, Praha 2014.

- GOVIA 2014

Andre Govia, *Abandoned Planet*, Great Britain 2014.

- HALADYN 2013

Julian Jason Haladyn, *Everyday Boredoms or Breton's Dadaist Excursion to Saint-Julien-le-Pauvre*, in: *The Everyday: Experiences, Concepts and Narratives*, Cambridge 2013, s. 20–33.

- KERRIGAN 2018

Michael Kerrigan, *Urbex: Krása ztracených míst*, Brno 2018.

- KOLOSSA 2006

Alexandra Kolossa, *Keith Haring*, Köln 2006.

- LE CARRER 2017

Sybille Le Carrer, *Atlas prokletých míst*, Praha 2017.

MARGAINE – MARGAINE 2015

Sylvain Margaine – David Margaine, *Farbidden Places: Exploring Our Abandoned Heritage*, b.m. 2015 (vol. 3).

- MIT 2022

Massachusetts Institute of Technology, *2022-2023 Mind & Hand Book*, b.m. 2022.

- MITNICK – SIMON 2003

Kevin Mitnick – William L. Simon, *Umění klamu*, Gliwnice 2003.

- NĚMEC 1979

Václav Němec, *Památná místa sokolovského okresu*, Sokolov 1979.

- NINJALICIOUS 2005

Jeff Chapman [Ninjalicious], *ACCESS ALL AREAS: a user's guide to the art of urban exploration*, Toronto 2005.

- PODLAHA 1909

Antonín Podlaha, *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém*, Praha 1909¹ (=Vikariáty Kralovický, Vlašimský a zbraslavský, sv. 3).

- RICHTER 2020

Darmon Richter, *Chernobyl: A Stalkers' Guide*, London 2020.

- ROJÍK 2000

Petr Rojík, *Historie cínového hornictví v západním Krušnohoří: kouzlo hornické Přebuzi, Nejdku a jejich okolí = Geschichte des Zinnbergbaus im westlichen Erzgebirge: Zauber der Bergstädte Frühbuss und Neudek und deren Umgebung*, Sokolov 2000.

- SIPES 2017

Todd Sipes, *Urban fotografie: Jak fotografovat a upravovat snímky opuštěných míst*, Brno 2017.

- STEVENSON 2008

Robert Louis Stevenson, *Podivný případ doktora Jekylla a pana Hyda*, Praha 2008.

- TA 2011

Neil Ta, *URBAN EXPLORATION PHOTOTGRAPHY*, [online], 2011;

https://www.academia.edu/25276492/URBAN_EXPLORATION_PHOTOGRAPHY_A_CKNOWLEDGMENTS (1.4.2023).

- WIGNALL 2021

Katie Wignall, *Abandoned London: Discover the hidden secrets of the city in photographs*, London 2021.

- WILDE 2013

Oscar Wilde, *Obraz Doriana Graye*, Praha 2013.

Články v periodiku:

- BENNETT 2010

Luke Bennett, Bunkerology—a case study in the theory and practice of urban exploration, *Environment and Planning D: Society and Space* volume 29, [online], Sheffield 2010, s. 421–434;

https://www.researchgate.net/publication/274411979_Bunkerology-

[A Case Study in the Theory and Practice of Urban Exploration](#) (1.4.2023).

- BIRD 2014

Susan Bird, UrbEx: Adventure, Invention and History in non-spaces, *Culture + Urban Space: Special Issue #65*, [online], 2014;

<https://cultureurbanspace.interartive.org/urbex-non-spaces-susan-bird> (1. 4.2023).

- DEBORD 1956

Guy Debord, Theory of the Dérive, in: *Les Lèvres Nues #9*, [online], 1956;

<https://www.cddc.vt.edu/sionline/si/theory.html> (1.4.2023).

- MICALLEF 2005

Shawn Micallef, Jeff Chapman, in: *The Globe and Mail Special*, [online], 2005;

<https://www.theglobeandmail.com/news/national/jeff-chapman/article985431/>

(1.4.2023).

- PINDER 2005

David Pinder, Arts of urban exploration, *Cultural geographies* 2005 12, [online], London 2005 s. 383–411;

https://www.academia.edu/5573373/Arts_of_Urban_Exploration%20str.389 (1.4.2023).

- SØRENSEN 2007

Tim Flohr Sørensen, Urban exploration as archaeological engagement: a review of <http://infiltration.org/> - „the zine about places you're not supposed to go“: „Take only photos leave only footprints“ (Motto of infiltration.org), *Special Review Section Volume 10, Issue 1*, [online], b. m.2007;

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/14619571070100010508> (1.4.2023).

- WILSON – KELLING 1982

James Q. Wilson – George L. Kelling, Broken Windows: The police and neighborhood safety, *The Atlantic Monthly* Volume 249, březen 1982, s. 29–38.

Internetové zdroje:

- ADMIN 1977

Admin, *The San Francisco Suicide Club Description*, San Francisco 1977;
<http://www.suicideclub.com/21/history/the-san-francisco-suicide-club-description-1977/> (1.4.2023).

- AUSTIN

Dan Austin, *Majestic Building*, Detroit b. d.;
<https://historicdetroit.org/buildings/majestic-building> (1.4.2023).

- BATHORY

[Rebecca Bathory], *Belgium Chateau Congo*, b. m. b. d.;
<https://www.rebeccabathory.com/blog/belgium-chateau-congo> (2.4.2023).

- BOB 2013

[Bob], *Legacy...*, San Francisco 2013; <http://www.suicideclub.com/479/history/legacy/> (1.4.2023).

- CREATIVE

Neil Creative, *Social engineering: The art of human hack*, b. m. b. d.;
https://www.academia.edu/42210785/Social_engineering (1.4.2023).

- DOLANSKÁ

Jitka Dolanská, *Do rezervace mířili turisté kvůli seriálu Rapl, teď už je láká příroda*, b. m. b. d.; https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/rolavska-vrchoviste-krusne-hory-turiste-rudolf-kovarik-priroda.A210817_622294_vary-zpravy_ba (2.4.2023).

- FOX 2019

Julie Fox, *Great Dome Hacked with Captain America's Shield*, Massachusetts 2019;
<https://alum.mit.edu/slice/great-dome-hacked-captain-americas-shield> (1.4.2013).

- HAVLÍK 2018

Antonín Havlík, *Navštívili jsme zbytky sídliště duchů kousek za Prahou. Využívali ho sovětští vojáci, od 90. let zůstalo neobydlené*, b. m. 2018; <https://refresher.cz/52878-Navstivili-jsme-zbytky-sidliste-duchu-kousek-za-Prahou-Vyuzivali-ho-sovetsti-vojaci-od-90-let-zustalo-neobydlene> (1.4.2023)

- KOLEKTIV AUTORŮ 2023

Kolektiv autorů, *Hotel Vaniček Praha*, b. m. 2023;
https://spravnym.smerem.cz/Tema/Hotel_Vaniček_Praha (1.4.2023).

LÉBR 2021

Tomáš Lébr, *Urbex v Praze aneb sedm opuštěných míst v české metropoli*, b. m. 2021; <https://www.nnmagazine.cz/urbex-v-praze-aneb-sedm-opusteny-ch-mist-v-ceske-metropoli/> (1.4.2023).

MAN 1999

Jeff Chapman [Man], *141 Transcript*, in: *Invisible Worlds*, [online], b. m. 1999; <https://www.thisamericanlife.org/141/transcript> (1.4.2023).

- MCKEE 2013

Michael Ray Adam J. McKee, *Broken Window Theory*, b. m. 2013; <https://www.britannica.com/topic/broken-windows-theory/additional-info#history> (1.4.2023).

- OKSANAM 2011

[Oksanam], *Subterranean Secrets: Moscow's Metro-2 and the DIY-Subway System*, b. m. 2011; <https://www.atlasobscura.com/articles/subterranean-secrets-moscow-s-metro-2-and-the-diy-subway-system> (1.4.2023).

- PETRO 2008

John Petro, *Have the Dutch Proven the Broken Window Theory?*, b. m. 2008; http://www.dmiblog.com/archives/2008/12/have_the_dutch_proven_the_brok.html (1.4.2023).

- PUSALKAR 2019

Samidha Pusalkar, *Highgate Cemetery: Guardian of the Past, Host of the Present*, b. m. 2019; https://www.academia.edu/42477516/Highgate_Cemetery_London (1.4.2023).

- SAVIER 2020

Filip Savier, *Forbes History: Memento nad Vltavou. Ukradené a zničené Barrandovské terasy se znovu staví*, in: *Forbes* 2020; <https://forbes.cz/forbes-history-memento-nad-vltavou-ukradene-a-znicene-barrandovske-terasy-se-znovu-stavi/> (25.4.2023).

- SEIDL 2015

Michal Seidl, *Facebookový status*, Westerloo 2015; https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0MtuFd5Ysa7DzH7HJ43VWZvfHbjTDigKyL2Dk58MiMKiBRtYWA6njNiP2fer1akbTl&id=218183838305383 (1.4.2023).

Internetové zdroje bez autora:

- Action Squad: General Info, b.d.; <http://www.actionsquad.org/general.html> (26.4.2023).
  - Bohnický hřbitov bláznů, b.d.; <https://www.opustenamista.cz/ceska-republika-cz/bohnicky-hrbitov-blaznu> (26.4.2023).
  - Château Vyle, b.d.; <https://www.urbex.nl/chateau-vyle/> (26.4.2023).
  - Kostel sv. Jiří, in: Památkový katalog, 2007; <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jiri-18374882> (25.4.2023)
  - Packard Automotive Plant, b.d. ;<https://uscarscz.webnode.cz/packard/> (26.4.2023).
  - Rozcestník stránky DETROITURBEX.COM, b.d.; <http://www.detroiturbex.com/content/industry/index.html> (26.4.2023).
  - The Thrill of Trespass, b.d.; https://ebrary.net/69136/geography/thrill_trespass (26.4.2023).
  - Urban Exploration Timeline, b.d.; <http://www.infiltration.org/history-timeline.html> (26.4.2023).
- Zub času na věži kostela už nebude znát, 2018; <https://www.lukova-kostel.cz/kostel-sv-jiri/oprava-kostela> (26.4.2023).

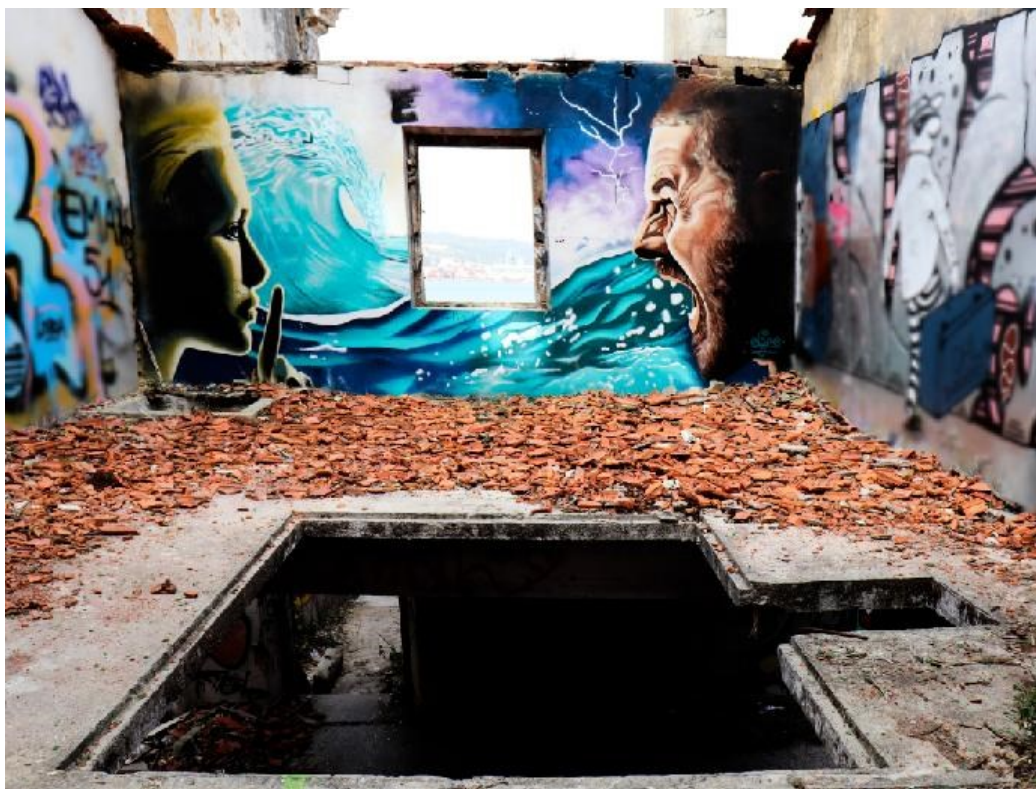
Seznam vyobrazení

1. Keith Haring, *Ignorance = Fear*, 1989, 61 x 110 cm, litografie, [online] <https://www.haring.com/!/art-work/253> (12.4.2023).
2. Aneta Vacková, Graffiti neznámého autora, 2022, Quinta da Arealva, fotografie.
3. Aneta Vacková, bez názvu, 2018, Česká Republika, fotografie.
4. Aneta Vacková, bez názvu, 2018, Česká Republika, fotografie.
5. Aneta Vacková, bez názvu, 2023, Rolava, fotografie.
6. Aneta Vacková, bez názvu, 2016, Chotýšany, fotografie.
7. Darmon Richter, bez názvu, 2020, Pripjat', fotografie, in: Darmon Richter, *Chernobyl: A Stalkers' Guide*, London 2020.
8. Darmon Richter, bez názvu, 2020, Pripjat', fotografie, in: Darmon Richter, *Chernobyl: A Stalkers' Guide*, London 2020.
9. Michael Kerrigan, bez názvu, b.d., Château Congo, fotografie, in: *Urbex: Krása ztracených míst*, Brno 2018.
10. [Rebecca Bathory], b.d., Château Congo, fotografie, [online], <https://www.rebeccabathory.com/blog/belgium-chateau-congo> (13.4.2023).
11. Aneta Vacková, bez názvu, 2023, Rolava, fotografie.
12. Aneta Vacková, bez názvu, 2023, Rolava, fotografie.
13. Aneta Vacková, bez názvu, 2023, Rolava, fotografie.
14. Aneta Vacková, bez názvu, 2023, Rolava, fotografie.
15. Aneta Vacková, bez názvu, 2023, Rolava, fotografie.
16. Aneta Vacková, bez názvu, 2016, Luková, fotografie.

Obrazová příloha

1. Keith Haring, litografie ze série upozorňující na AIDS, *Ignorance = Fear*, 1989.

2. Aneta Vacková, propracovaného graffiti díla od neznámého autora na ruinách Quinta de Arealva, říjen 2022.

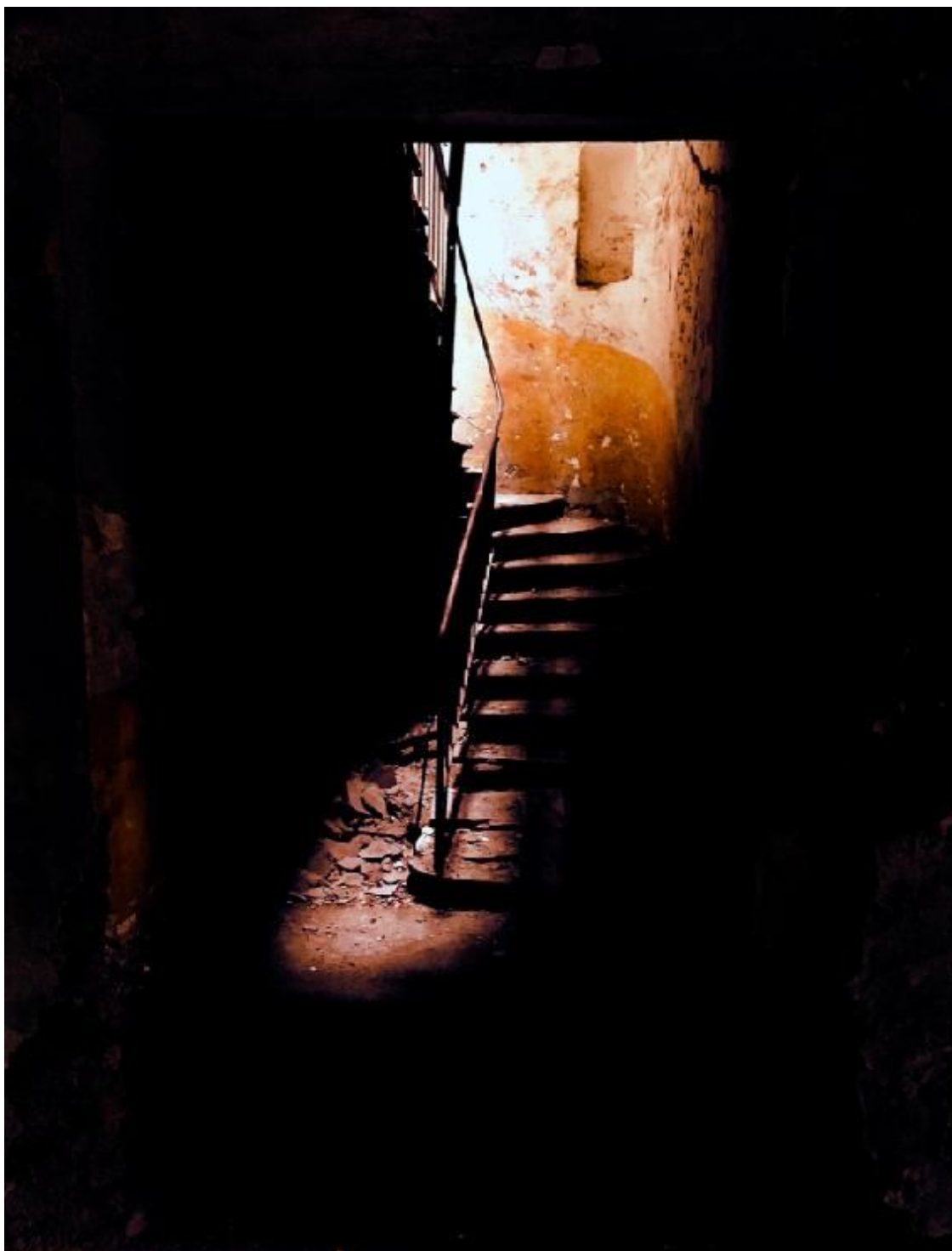
3. Aneta Vacková, detailní záběr na artefakt (srp) nalezený během urbexu, z důvodu neohrožení stavbu sdělím jen druh objektu, kterým je hospodářské stavení přilehlé k bývalému zámečku v České republice, 2018.

4. Aneta Vacková, detailní záběr na stále vybavenou koupelnu, objevenou během urbexu, z důvodu neohrožení stavbu sdělím jen druh objektu, kterým je hospodářské stavení přilehlé k bývalému záměčku v České republice, 2018.

5. Aneta Vacková, osvětlená místnost v podzemí v cínovém dolu Rolava, duben 2023.

6. Aneta Vacková, osvětlené schodiště v přízemním patře zámku Chotýšany, 2016.

7. Darmon Richter, dětská panenka v ukrajinském městě Prypjat', 2020.

8. Darmon Richter, zbylé plynové masky v ukrajinském městě Prypjat', 2020.

9. Michael Kerrigan, fotografie interiéru s tapetami, podle kterých se vile začalo přezdívat Château Congo, 2018.

10. [Rebecca Bathory], fotografie interiéru *Château Congo*, s pohovkou a křesly, což lze řadit i do „židlového fenoménu“ urbexu, 2014.

11. Aneta Vacková , skelet cínového dolu, jež pohlcuje les, fotografie z horního patra, duben 2023.

12. Aneta Vacková, průhled skeletem cínového dolu, betonová konstrukce obrostlá mechem a v pozadí les, Rolava, duben 2023.

13. Aneta Vacková, malé stromky rostoucí ze zbytků betonové kontrakce v areálu cínového dolu Rolava, duben 2023.

14. Aneta Vacková, podzemní části cínového dolu, jejíž zem je stále pokryta ledem i v jarních měsících, Rolava, duben 2023.

15. Aneta Vacková, zbytky po opuštěném zajateckém táboře, ležícím naproti cínového dolu na Rolavě, duben 2023.

16. Aneta Vacková, sochy duchů v kostelu sv. Jiří v Lukové, 2016.